

รายงานการวิจัย

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยว

เชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

Community – Based Tourism Management Case Study Koh-Yor

Agro - tourism Community Muang District, Songkhla Province

กuldารา เพียรเจริญ

Kuldara Peanjaroen

ศุภวรรณ ตันตสุทธิกุล

Supawan Tantasuttikul

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนโครงการวิจัยจากมหาวิทยาลัย

เทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

งบประมาณ ประจำปี พ.ศ. 2554

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีเพราะได้รับความกรุณาและการอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เสียสละเวลาให้กับการตรวจสอบความเหมาะสมรวมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ต่องานวิจัย

ขอขอบพระคุณชาวตำบลเกาะข่อยทุกท่าน นักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยวที่ให้การสนับสนุนงานวิจัยเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณอาจารย์หลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยวทุกท่านสำหรับกำลังใจ คำแนะนำ และความหวังดีที่มีให้กันเสมอมา

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยที่ได้สนับสนุนทุนอุดหนุนโครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2554

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต่อไป

คณะผู้วิจัย

กรกฎาคม 2555

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
เกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

กุลดาร่า เพียรเจริญ¹ และศุภวรรณ ตันตสุทธิกุล¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร สัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามขอบเขตด้านเนื้อหา เสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ นำเสนอในรูปแบบตาราง พบว่าชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ และชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจึงควรให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้มีผู้แทนของชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ในที่ประชุม และควรมีการประชุมเป็นประจำเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อีกทั้งชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐคอยเป็นที่ปรึกษา เพื่อให้การบริหารงานด้านการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางและความต้องการเดียวกัน สำหรับแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะเน้นรูปแบบของการอนุรักษ์ การตั้งกฎระเบียบต่าง ๆ และการจัดทำป้ายชี้แจงแสดงไว้ในแหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนา

¹คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

Community-Based Tourism Management Case Study Koh Yor Agro Tourism Community Muang District, Songkhla Province

Kuldara Peanjaroen¹ and Supawan Tantasuttikul¹

Abstract

The purpose of this research was to study agro tourism management case study Koh Yor agro-tourism community Muang district, Songkhla province. The study was conducted by data collection, interview people who involved in tourism management and tourists who traveled to Koh Yor using questionnaire with 5 rating scales estimation. The data was analyzed according to the content and presented by descriptive analysis and tables. The study found that Koh Yor agro-tourism community has the potential of tourist attractions to support eco-tourism. The tourism development has encouraged Koh Yor as the source of knowledge concerning Southern culture and folkway. The community wants to have the participation in the development by asking the Sub-district Administrative Organization for having a community representative to submit the ideas in a meeting and the meetings should perform regularly in order to exchange and discuss ideas. In addition, the community demands government officials to be consultants in order to manage tourism in the same direction. The guidelines of community-based tourism management are the requirement of the cooperation from many parties. Tourism development should focus on the form of conservation, the setting of rule and regulations and provide information signs in tourist attractions.

Key word: the community participation, development

¹Faculty of Liberal Arts. Rajamangala University of Technology Srivijaya, Muang, Songkhla.

สารบัญ

บทที่	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญ	ง
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
1 บทนำ	
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	2
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	2
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	2
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
เอกสารที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	8
เอกสารที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน	22
เอกสารที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค	29
เอกสารที่เกี่ยวกับชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา	34
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
สำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	49
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	49
ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	53

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	58
จุดแข็ง	59
จุดอ่อน	61
โอกาส	62
อุปสรรค	62
4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	
แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว	63
การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	63
การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว	65
การพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว	66
การกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชน	66
รายการนำเที่ยว 1 วัน	66
รายการนำเที่ยว 2 วัน 1 คืน	67
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผล	72
อภิปรายผล	76
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	78
บรรณานุกรม	79
บุคคลานุกรม	84
ภาคผนวก	86

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย	7
2 แผนที่เกาะยอ	36

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 เพศ	49
2 อายุ	50
3 ระดับการศึกษา	50
4 อาชีพหลัก	51
5 รายได้ต่อเดือน	51
6 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	52
7 บ้านพักอาศัย	52
8 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	53
9 มิติการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	54
10 การมีส่วนร่วมของชุมชน	55
11 การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน	56
12 ภาวะผู้นำ	57
13 ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	58

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยที่มีความหลากหลายทั้งภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ ทะเล ประกอบกับความร่ำรวยทางประวัติศาสตร์ทั้งประวัติศาสตร์ศิลป์และประวัติศาสตร์สังคม ในเชิงวัฒนธรรมก็มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นที่แตกต่างกันไปทั้งในชนเผ่า และความเป็นท้องถิ่นของชุมชน แต่ละแห่ง ทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยรวมของชุมชนมีความหลากหลาย น่าดึงดูดใจ และมีเสน่ห์แตกต่างจากการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์เพียงอย่างเดียว จากพื้นฐานของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีอยู่ทำให้ชุมชนสามารถที่จะจัดการ และกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายน่าสนใจ และน่าดึงดูดใจ อาทิ การเดินป่า ล่องแก่ง พายเรือ ตั่งแคมป์กลางป่า จักรยาน ดูนก คูดุ๊ก คูดุ๊ก ห้อย รวมถึงการเยี่ยมชมและร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ที่เห็นความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์ศิลป์และประวัติศาสตร์สังคมหรือมีการชมการแสดงพื้นบ้านทั้งในรูปแบบของละคร การละเล่น และการฟ้อนรำที่ดำเนินการและจัดแสดงโดยคนในท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็มีกิจกรรมเสริมเพื่อศึกษาและสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชน

เกาะขอม เป็นเกาะที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทั้งบนบกและในทะเลสาบ การเข้าไปตั้งถิ่นฐานทำมาหากินของผู้คนเมื่อหลายร้อยปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดชุมชนที่ขยายตัวไปรอบๆ เกาะ และได้สร้างสังคม วัฒนธรรม บนพื้นฐานความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อทางพุทธศาสนา จนพัฒนาเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีทางสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะของ ชาวเกาะขอมได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของบ้านเรือน วัด การทอผ้า การทำเครื่องปั้นดินเผา การเกษตรและอาหารการกิน ฯลฯ เกาะขอมมีศักยภาพด้านการเกษตร ทั้งพืชสมุนไพร ไม้ผล และยังมีด้านการประมงเข้ามาเสริม ซึ่งเส้นทางที่ใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเริ่มตั้งแต่วัดท้ายขอมที่มีสวนสมุนไพร หลากหลายชนิดมายังสวนไม้ผล อาทิ ละมุด จำปาตะขบ ส้มโอ มะพร้าว ที่สามารถชิมและซื้อผลไม้สดมือเป็นของฝาก รวมทั้งชมงานหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างเช่นผ้าทอเกาะขอม ของที่ระลึกอื่น ๆ นอกจากได้ท่องเที่ยวแล้วยังได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน และยังมีการลงเรือเพื่อศึกษาวิถีชีวิตชาวประมง การเลี้ยงปลาในกระชัง การทำประมงชนิดต่าง ๆ รอบทะเลสาบสงขลา ซึ่งสามารถทำรายได้ให้แก่คนในชุมชน จากสภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความโดดเด่นในตัวเอง ทางชุมชนจึงสามารถจัดการและกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ทำให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว เกิดการสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้า

มามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวทุกขั้นตอนและให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความรัก ความหวงแหน ความภาคภูมิใจพร้อมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

จากประเด็นดังกล่าวจึงทำให้เกิดความสนใจในการศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังต่อไปนี้

1. สำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อจัดทำฐานข้อมูล
2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
3. พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาครั้งนี้มีความสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและสืบค้นทางวิชาการตลอดจนเป็นข้อมูลในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลาต่อไป
- 2) เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนผู้ที่สนใจตลอดจนนักเรียน นิสิต นักศึกษา สามารถนำผลการศึกษาครั้งนี้ไปปรับใช้ในการส่งเสริม และการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายด้วยดี

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การศึกษาตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างเขตอำเภอเมืองกับอำเภอสิงหนคร โดยมีสะพานติณสูลานนท์เป็นจุดเชื่อม ปัจจุบันมีการพัฒนาผสมผสานวิถีชีวิตแบบเก่าและแบบใหม่ร่วมกัน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ดังต่อไปนี้

- 2.1 สํารวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อจัดทำฐานข้อมูล ในประเด็น
 - มิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - การมีส่วนร่วมของชุมชน
 - การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน
 - ภาวะผู้นำ
- 2.2 วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
 - จุดเด่น หรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในชุมชนเกาะยอ
 - จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในชุมชนเกาะยอ
 - โอกาส ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของชุมชนที่เอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานของชุมชน
 - อุปสรรค ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก
- 2.3 แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

3. ขอบเขตด้านข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านข้อมูลดังนี้

- 3.1 ข้อมูลจากเอกสาร ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับความสำคัญของการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนและศึกษางานวิจัยเกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ในการศึกษา
- 3.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับต่อไปนี้

1. ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลความรู้พื้นฐานในการเขียนเค้าโครงวิจัย และเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาค้นคว้า

2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร โดยการเก็บข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

-หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และการท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดสงขลา

-หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว

-ผู้นำชุมชนหรือชุมชนในพื้นที่ ตลอดจนชาวบ้านและผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว

-นักวิชาการหรือนักวิจัยที่เคยทำงานในพื้นที่

-กลุ่มผู้จำหน่ายสินค้าในชุมชน

-นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เป็นคนในพื้นที่หรือต่างพื้นที่ที่เคยมาท่องเที่ยวในพื้นที่

2) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

-หน่วยงานภาครัฐ, หน่วยงานภาคเอกชน, ผู้นำชุมชนหรือชุมชนในพื้นที่ และนักวิชาการหรือนักวิจัยที่เคยทำงานในพื้นที่ จะทำการศึกษาจากประชากรโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เนื่องจากมีจำนวนน้อย

- กลุ่มผู้จำหน่ายสินค้าในชุมชน และนักท่องเที่ยวจะทำการสุ่มด้วยวิธี Simple Random sampling เพื่อให้ได้นักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย

3) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ สร้างตามแนวความคิดของลิเคิร์ต โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร บทความ วารสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามตามวิธีของลิเคิร์ต จากหลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด

4. นำแบบสอบถามมาพิจารณาถึงความครอบคลุมของเนื้อหา และสำนวนภาษาที่ใช้ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้เก็บกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

เกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถาม ผู้วิจัยกำหนดค่าคะแนน 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก

3 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับน้อย

1 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าคะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง นักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง นักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง นักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง นักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง นักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

4) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ของผู้ตอบแบบรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

4.2 ให้คะแนนแบบรวบรวมข้อมูลตอนที่ 2 เป็น 5 4 3 2 และ 1 สำหรับคำตอบมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดตามลำดับ

4.3 คำนวณหาค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็น นำเสนอในรูปแบบตาราง และพรรณาวิเคราะห์

นิยามศัพท์เฉพาะ

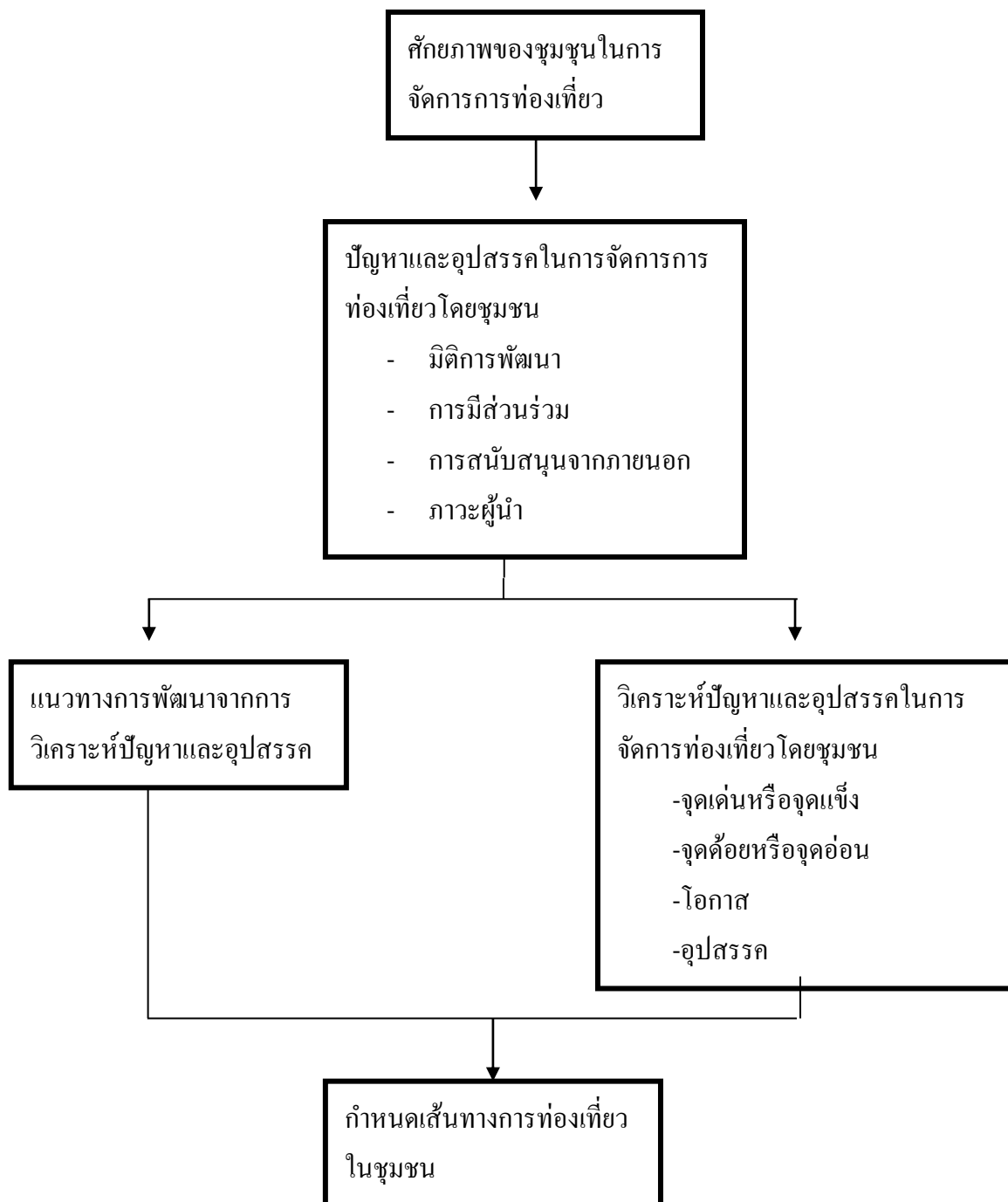
การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การให้ความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ในเขตชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงหรือการทำให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นจากเดิมโดยชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

ในพื้นที่เกาะขอม มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติที่สามารถส่งเสริมและดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ซึ่งนอกเหนือจากการไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวนั้น รูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ จะมีความแตกต่างกันตามประเภทของแต่ละแห่ง ดังนั้นศักยภาพของพื้นที่ และการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นการเชื่อมประสานให้เกิดแผนการท่องเที่ยวที่ชัดเจนและยั่งยืน อีกทั้งเป็นการยอมรับของประชาชนในพื้นที่ที่จะส่งผลให้สามารถนำผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวไปส่งเสริม หรือปรับปรุง พร้อมกับการกำหนดเป้าหมายทางธุรกิจด้านการท่องเที่ยวของชุมชนได้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวความคิดของแผนงานวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรค
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

คำว่า “การท่องเที่ยว” มีนักวิชาการและหน่วยงานได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้สามารถประมวลได้ดังนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 : 3) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว ไว้ว่า การท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้เป็นสากล 3 ประการ ได้แก่ 1) เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว 2) เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ และ 3) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

สุทธิर्थ ชูชาติ (2546 : 3) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางออกจากที่พักเป็นการชั่วคราว เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่นๆ แต่มิใช่การประกอบอาชีพ และตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร

นิศา ชัชกุล (2550 : 2) ได้กล่าวถึงความหมายการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมการเดินทางจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ซึ่งนับตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงปลายทางจะต้องประกอบด้วยปัจจัยสามประการเป็นอย่างน้อย คือ การเดินทาง การพักค้างแรม และการกินอาหารนอกบ้าน

ปรีชา แดงโรจน์ (2544 : 29) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำ โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกล และการเดินทางนั้นจะค้างแรมหรือไม่

วรรณ วลัยวนิช (2546 : 7) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นคำที่มีความหมายกว้าง มิได้มีความหมายเพียงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการเคลื่อนย้ายของประชากรจากแห่งหนึ่งไปสู่อีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งการเดินทางภายในประเทศและเดินทางระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน มีกิจกรรมร่วมกัน มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ได้รับความรู้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน

สุภาพร มากแจ้ง (2534 : 10) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวครอบคลุมการเดินทางทั้งเพื่อธุรกิจและเพื่อการพักผ่อนร่าเริงที่ผู้เดินทางมิได้ตั้งหลักแหล่งถาวรและไม่ได้รับรายได้เพื่อยังชีพจากเจ้าของท้องถิ่นปลายทาง

สุวัฒน์ จูฑากรณ์ และจริญญา เจริญสุกใส (2544 : 72) ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า หากจะอธิบายคำว่า “การท่องเที่ยว” ให้ครอบคลุมที่สุด จำต้องพิจารณา 4 ประเด็นหลักต่อไปนี้ คือ

1. นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน คือ ผู้ที่เดินทางเพื่อหาประสบการณ์ ทั้งประสบการณ์ที่สามารถรับได้ด้วยทางกายสัมผัสและทางจิตใจ ซึ่งจุดประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยวดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดกิจกรรมและแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางไป

2. ธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คือ ธุรกิจที่ผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการหรือวัตถุประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะได้ผลกำไรจากการขายสินค้าและบริการให้แก่นักท่องเที่ยว

3. ภาครัฐบาลที่ดูแลการท่องเที่ยว คือ องค์กรของรัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อควบคุมดูแลการท่องเที่ยวให้เป็นไปตามนโยบายที่รัฐวางไว้ รัฐบาลในหลายประเทศส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ อันเกิดจากรายได้ที่ธุรกิจในการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้รับ ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

4. ชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว คือ ประชาชนซึ่งอาศัยอยู่ในท้องถิ่นที่เป็นพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยว โดยนอกจากจะมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าบ้านที่ดีเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวแล้ว ในบางโอกาสยังเป็นหน่วยที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง เมื่อประชาชนเข้ามาทำงานเป็นพนักงานส่วนหนึ่งของธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการท่องเที่ยวข้างต้น สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ที่เป็นการเดินทางจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่งเป็นการชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน เพื่อความสนุกสนาน เยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ แต่มิใช่การประกอบอาชีพ

และตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวร ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เดินทาง ธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ภาครัฐบาลที่ดูแลการท่องเที่ยวและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว

1.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

นักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวไว้ ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 : 3-4) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวไว้สรุปได้ดังนี้

1. ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ

1.1 ก่อให้เกิดรายได้เข้าประเทศ มีส่วนช่วยแก้ปัญหาการขาดดุลการชำระเงินของประเทศ

1.2 รายได้จากการท่องเที่ยวมีผลกระทบทวีคูณในการสร้างรายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ

1.3 ก่อให้เกิดการหมุนเวียนและการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาค

1.4 การท่องเที่ยวมีบทบาทในการนำเอาทรัพยากรของประเทศหรือของท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในรูปของการผลิตสินค้าพื้นเมืองของที่ระลึก ตลอดจนการบริการในท้องถิ่นได้

1.5 การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบ ผลผลิต รายได้และเวลา

1.6 การท่องเที่ยวช่วยให้เกิดการผลิตเป็นวงจรหมุนเวียนภายในประเทศ ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ความสำคัญทางด้านสังคม

2.1 ส่งเสริมความสัมพันธ์ของมนุษยชาติ สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าบ้านและผู้มาเยือน

2.2 พัฒนาสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น

2.3 ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความสำนึก ตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของชาติ ตลอดจนรักและหวงแหนผืนแผ่นดินของตน

2.4 ขจัดความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบท แก้ปัญหาการล้นไหลเข้ามาหางานทำในเมืองของชาวชนบท

2.5 ช่วยให้ชาวชนบทรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นำทรัพยากรมาประดิษฐ์สิ่งของในรูปแบบสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก สร้างรายได้มาจุนเจือครอบครัว

3. ความสำคัญทางด้านการเมือง

3.1 การเดินทางท่องเที่ยวก่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัย

3.2 การท่องเที่ยวเสริมสร้างความเข้าใจอันดี ที่จะนำไปสู่ความเป็นเพื่อนร่วมโลกที่จะช่วยสร้างสรรค์สัมพันธไมตรี และความสงบสุข

ปรีชา แดงโรจน์ (2544 : 30) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในภาพรวม 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านพัฒนา (Development) เมื่อเกิดการท่องเที่ยวเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวในชนบท การพัฒนาความเจริญก็ไปถึงภูมิภาคนั้น ๆ อาทิ ระบบสาธารณูปโภค การคมนาคม โรงแรม ภัตตาคาร ร้านค้า และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

2. ด้านเศรษฐกิจ (Economic) มีความสำคัญดังนี้

2.1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก

2.2 รายได้จากการท่องเที่ยวจะมีผลทวีคูณ ในการสร้างรายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้ผลผลิตส่วนรวมของประเทศมีค่าทวีกว่า 2 เท่าตัว

2.3 การท่องเที่ยวช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตเป็นวงจรหมุนเวียนภายในประเทศ และมีการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาค ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพของประชาชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการลดการว่างงานลง ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลให้รัฐบาลได้รับรายได้ในรูปแบบของภาษีอากรประเภทต่าง ๆ

3. ด้านสังคม (Social) มีความสำคัญดังนี้

3.1 การท่องเที่ยวมีส่วนในการส่งเสริมความสัมพันธ์ของมนุษยชาติ เป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม สร้างความเป็นมิตรไมตรีและความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน

3.2 การท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนา สร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมให้เกิดแก่ท้องถิ่น ทำให้ประชาชนมีรายได้จากการมีงานทำ จึงทำให้อยู่ดีกินดีมีความสุขโดยทั่วกัน

3.3 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความสำนึกและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการรักษาเอกลักษณ์ของชาติ

3.4 การท่องเที่ยวช่วยขจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท ช่วยบรรเทาการอพยพแรงงานจากชนบทสู่เมือง

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงของประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักในสังคมโลกอีกด้วย

นิศา ชัชกุล (2550 : 54-61) ได้จำแนกความสำคัญของการท่องเที่ยวไว้หลายประการ ดังนี้

1. ความสำคัญที่มีต่อเศรษฐกิจ

1.1 ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีส่วนช่วยให้ประเทศได้รับรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศ และรายได้ดังกล่าวก็มีลักษณะเช่นเดียวกับการส่งสินค้าออกไปขายในต่างประเทศ แต่เป็นสินค้าออกประเภท “ไม่เห็นตัวสินค้า” ซึ่งมีผลทำให้ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศดีขึ้น

1.2 การท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้อย่างสูงสุด ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมเชิงซ้อนที่มีผลต่อเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อมเมื่อเทียบกับการผลิตสินค้าหรืออุตสาหกรรมอื่น ๆ

1.3 การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบมากนัก ผลผลิตขายได้ตลอดเวลาแล้วแต่ความเหมาะสมและความสามารถของผู้ขาย และเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจำหน่าย

1.4 มีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ มีการกระจาย การลงทุนไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น โดยที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นตัวทำให้เกิดการลงทุนในหมวดอุตสาหกรรมอื่น ๆ รวมทั้งการพัฒนาภูมิภาคของรัฐบาลในด้านโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค ถนนหนทาง การประปา ไฟฟ้า การติดต่อสื่อสาร

2. ความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรม

2.1 การท่องเที่ยวมีส่วนในการส่งเสริมความสัมพันธ์ ก่อให้เกิดสันติภาพ ความเป็นมิตรไมตรี และความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของประเทศและผู้มาเยือน และสร้างความสามัคคีของคนในประเทศ มีการเดินทางไปมาหาสู่กัน พบปะทำความรู้จักกัน

2.2 ช่วยให้สภาพแวดล้อมของท้องถิ่นดีขึ้น เพราะต้องอนุรักษ์และบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมและป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาความสกปรก ความเสื่อมโทรม ความไม่ปลอดภัย โดยทุกคนจะช่วยกันสอดส่องดูแล เพราะถ้าหากสถานที่ใดสภาพแวดล้อมไม่ดี ไม่มีความปลอดภัย ไม่สะดวก นักท่องเที่ยวก็ไม่ประสงค์ที่จะเดินทางไปเยือน

2.3 การท่องเที่ยวช่วยขจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท ช่วยจัดการเคลื่อนย้ายอพยพเข้ามาหางานทำหรือเสี่ยงโชคในเมืองใหญ่ ๆ ของประชาชนในชนบท เช่น ปัจจุบันที่พยายามส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบทต่าง ๆ ตามภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อ

สกัดกั้นการหลั่งไหลของผู้คนทางแถบภูมิภาคนั้นเข้ามาหางานทำในภาคกลาง

ช่วยให้ประชาชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการผลิต และประดิษฐ์สิ่งของ
เครื่องใช้ในรูปแบบของสินค้าพื้นเมือง ของที่ระลึก ใช้เวลาให้นั้นประโยชน์ในการหาอาชีพเสริม เป็น
การหารายได้จุนเจือครอบครัวเพิ่มขึ้น

ส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประเพณีของตน ช่วยกัน
อนุรักษ์และรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เช่น ความเป็นมิตรของคนไทย ได้แก่ การต้อนรับ
ตามประเพณีไทย การไหว้ การช่วยเหลือมีน้ำใจซึ่งกันและกัน การยิ้มต้อนรับ เป็นต้น

3. ความสำคัญที่มีต่อการเมือง

3.1 การท่องเที่ยวช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในระดับประเทศ ระดับ
ภูมิภาค และระดับโลก

3.2 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดสันติภาพ เมื่อการท่องเที่ยวเจริญเติบโต ทุกประเทศย่อมที่
จะมุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้าประเทศ เป็นการสร้างความเจริญ
ทางเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้น

สุภาพร มากแจ้ง (2539 : 3) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ความสำคัญต่อบุคคล

1.1 การท่องเที่ยวเป็นสิ่งสราญใจ ช่วยให้ผู้มีมนุษย์ได้รับการพักผ่อนอันเป็นสิทธิขั้น
พื้นฐานของมนุษยชาติตามมติเอกฉันท์ของสหประชาชาติ

1.2 การท่องเที่ยวเป็นการเปิดโลกทัศน์ ช่วยให้ผู้มีมนุษย์มีทัศนคติกว้างไกล สามารถรับรู้
และเข้าใจสภาพการณ์ที่เป็นจริง จัดเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาที่คนทุกระดับสามารถมี
ประสบการณ์ร่วมกันได้

1.3 การท่องเที่ยวเป็นการสร้างความเข้าใจระหว่างมนุษยชาติ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน
วัฒนธรรมทั้งระหว่างชนในชาติและนานาชาติ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ดังคำขวัญ
ของปีการท่องเที่ยวสากลว่า “การท่องเที่ยวเป็นสื่อนำไปสู่สันติภาพ”

2. ความสำคัญต่อสังคม

2.1 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรม ทำให้เจ้าของถิ่นตระหนักถึงคุณค่า
ของวัฒนธรรมประเพณีประจำถิ่น เกิดความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนวัฒนธรรมประจำถิ่นของตน
พร้อมใจกันเชิดชูทรัพยากรท้องถิ่นให้เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้มาเยือน

2.2 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมการ
แต่งกาย ขนบประเพณีประจำถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน เป็นต้น

2.3 การท่องเที่ยวความเจริญไปสู่ท้องถิ่น ทั้งด้านการคมนาคม การสาธารณสุข โภคและมาตรฐานการครองชีพ โดยเฉพาะท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

2.4 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งเจ้าของถิ่นและนักท่องเที่ยว

3. ความสำคัญต่อเศรษฐกิจ

3.1 การท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศ ช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินของประเทศ

3.2 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการลงทุนทางธุรกิจทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรง และที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจการนำเที่ยว ธุรกิจอาหารและการพักผ่อน ธุรกิจการค้าของที่ระลึก เป็นต้น

3.3 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานในธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

3.4 การท่องเที่ยวทำให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราและการกระจายรายได้ให้แก่ท้องถิ่น

จากความสำคัญของการท่องเที่ยวที่นักวิชาการต่าง ๆ ได้กล่าวถึง สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งยังก่อให้เกิดการฟื้นฟูอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ตลอดจนช่วยเสริมสร้างความสามัคคี และความเข้าใจอันดีของคนในชาติ

1.3 องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

วรรณา ศิลปอาชา (2549 : 7) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวว่าควรมีลักษณะหลักที่สำคัญ 4 ประการ หรือเรียกว่า 4As ดังนี้

1. ความดึงดูดใจ (Attraction) ทรัพยากรการท่องเที่ยวควรดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ หรือมีลักษณะชวนตา ชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัวอันมีสาเหตุมาจาก

1.1 มีความงามตามธรรมชาติ เช่น ชายหาดทรายขาว แนวปะการังที่มีสีสันสวยงาม รวมทั้งปลานานาชนิดต่าง ๆ ป่าที่มีพันธุ์ไม้นานาชนิดหรือความงดงามที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทะเลสาบ ไร่องานในหุบเขา เป็นต้น

1.2 มีลักษณะของเหตุการณ์สำคัญเฉพาะกาล เช่น งานประเพณีในเทศกาลสำคัญของแต่ละท้องถิ่น การจัดขบวนบุปผชาติหรือการตกแต่งขบวนพาเหรดและการแสดงในเทศกาลต่าง ๆ การแสดงแสง สี เสียง ในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2. ความสามารถในการเข้าถึงง่าย (Accessibility) ทรัพยากรการท่องเที่ยวจะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้มากหากมีความสะดวกในการเดินทางเยี่ยมชม หากนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิด นักท่องเที่ยวจะเกิดอรรถรสในการท่องเที่ยวได้มาก ดังนั้น แม้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามแต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง นักท่องเที่ยวจะไม่เดินทางไปเที่ยวชม หน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องดำเนินการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนน สะพาน ที่จอดรถ เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแก่นักท่องเที่ยว

3. ความประทับใจ (Amenity) ทรัพยากรการท่องเที่ยวควรก่อให้เกิดความประทับใจ สุขใจ และซาบซึ้งในการเที่ยวชม เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทราชวัง วัด โบราณสถานต่าง ๆ ที่แสดงถึงอารยธรรมในอดีต หรือแม้แต่ทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมแก่การพักผ่อน อาทิ อุทยานแห่งชาติทางบกและทางทะเล หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน เช่น การร่วมงานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เช่น งานคาร์นิวัล ในประเทศบราซิล งานประเพณีสงกรานต์ในประเทศไทย เป็นต้น

4. องค์ประกอบของการบริการ (Ancillary Service) สถานที่ท่องเที่ยวควรจัดสรรการบริการด้านต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกและดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านี้ ได้แก่

4.1 การบริการด้านการตลาด เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

4.2 การประสานความร่วมมือด้านการพัฒนาและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การวางแผนการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการจัดระบบการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

สุทธิर्थ ชูชาติ (2546 : 32-43) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว 4 ประการ ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ เป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้มนุษย์เกิดการรับรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทุก ๆ พื้นที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามประทับใจ ซึ่งเกิดจากลักษณะของธรรมชาติ เช่น อ่าว แลนม เกาะ หน้าผา โขดหิน ฯลฯ ภูมิอากาศ และความสวยงามตามธรรมชาติของพื้นที่นั้น ๆ สภาพธรรมชาติเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้มนุษย์เดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ

1.2 วัฒนธรรม วัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ คือ วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ อาจเหมือนกันหรือแตกต่างกัน วัฒนธรรมอาจแสดงออกในรูปแบบของศาสนา สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตของประชาชน จารีตประเพณี ทั้งอดีตและปัจจุบัน

1.3 ชาติพันธุ์ เหตุผลอย่างหนึ่งในการเดินทางท่องเที่ยวของประชาชนก็เพื่อต้องการเยี่ยมเยียนเพื่อน และญาติมิตร เนื่องจากคนมีความต้องการที่จะกลับไปเยี่ยมเยียนแผ่นดินเดิมของตน

1.4 แหล่งบันเทิง นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว ก็เพราะมีแหล่งบันเทิงสำหรับพักผ่อนหย่อนใจจัดไว้ให้ แหล่งบันเทิงนั้น มิได้หมายถึงสถานเริงรมย์ยามราตรีเพียงอย่างเดียว แต่อาจหมายถึง สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สนามกีฬา ฯลฯ

2. สิ่งอำนวยความสะดวก การอำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ เมื่อนักท่องเที่ยวไปถึงยังสถานที่ดังกล่าวแล้ว จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นนักท่องเที่ยวเดินทางห่างไกลจากบ้าน ต้องการสิ่งจำเป็นหลายอย่างในการตอบสนองความต้องการของชีวิต เช่น ต้องการที่พัก อาหาร การบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการเดินทาง สิ่งอำนวยความสะดวกที่สำคัญในการท่องเที่ยวมี 4 ประการ ได้แก่

2.1 ที่พัก เป็นสิ่งสำคัญในการเดินทาง นักท่องเที่ยวอาจพักกับญาติหรือเพื่อน แต่อีกส่วนหนึ่งก็ต้องการที่พัก ซึ่งต้องอาศัยอยู่ชั่วคราวในแหล่งท่องเที่ยว

2.2 ร้านอาหารและเครื่องดื่ม นักท่องเที่ยวจะใช้จ่ายค่าอาหารและเครื่องดื่มมากกว่าปกติเมื่อเดินทางท่องเที่ยว การจัดอาหารในแหล่งท่องเที่ยวต้องมีทั้งอาหารประจำชาติของนักท่องเที่ยว และอาหารท้องถิ่น เพราะอาหารทั้งสองประเภทเป็นอาหารที่นักท่องเที่ยวต้องการ

2.3 สถานบริการ เช่น ร้านขายของที่ระลึก ร้านซักรีด สถานที่นันทนาการ ฯลฯ เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการอำนวยความสะดวกสบายให้นักท่องเที่ยว ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวต้องจัดขึ้นให้เพียงพอกับความต้องการ

2.4 ปัจจัยพื้นฐาน ในด้านการท่องเที่ยว ปัจจัยพื้นฐานในการผลิต ได้แก่ ระบบการสื่อสาร การคมนาคม สาธารณูปโภค ในแหล่งท่องเที่ยวมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะทำให้เกิดความสะดวกในการจองที่พัก การติดต่อกับครอบครัว ความสะดวกสบายในการเดินทาง และความสุขความเพลิดเพลินในการพักผ่อน ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความประทับใจในการท่องเที่ยว

3. การขนส่ง การท่องเที่ยวเกิดจากการที่ประชาชนต้องการเดินทางไปสู่สถานที่ซึ่งมีความแตกต่างในด้านวัฒนธรรม ภูมิอากาศ และภูมิประเทศ เพื่อสัมผัสสิ่งที่แปลกออกไปจากประสบการณ์เดิม ดังนั้นการขนส่งจึงเป็นสิ่งสำคัญในการนำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว สะดวกสบาย และปลอดภัย

4. การต้อนรับ การต้อนรับนักท่องเที่ยวของประชาชนแต่ละพื้นที่ย่อมแตกต่างกันออกไป การต้อนรับเป็นสิ่งสำคัญมาก ทั้งนี้เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการกลับไปยังสถานที่เดิม ความประทับใจที่เขาได้รับเกิดจากการต้อนรับของประชาชน หรือพนักงานบริการในพื้นที่มากกว่าสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548 : 60-69) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวไว้ 4 ประการ หรือ 4A's ดังต่อไปนี้

1. ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่งในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมเยือนสถานที่นั้น ๆ ซึ่งสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยวย่อมแตกต่างกันไปตามประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยว

2. ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึง (Accessibility) เป็นปัจจัยสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น ตลอดจนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง แต่ถ้าขาดเส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแล้ว แม้ว่าแหล่งท่องเที่ยวจะมีความสวยงามประทับใจ หรือมีคุณค่าสูงเพียงใดก็ตาม ย่อมจะไร้ความหมายอย่างสิ้นเชิง

3. ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) เป็นองค์ประกอบสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถแยกประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

3.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประเภทเข้า - ออกเมือง โดยจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านบริการเข้าออกประเทศอย่างประทับใจแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด เพื่อให้ นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมาซ้ำอีก

3.2 สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทโครงสร้างพื้นฐาน เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการยังชีพของประชาชน หรือที่เรียกกันว่า สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ หากแหล่งท่องเที่ยวใดมีบริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ดี ย่อมทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายในการเข้ามาเยี่ยมชม และเกิดความประทับใจอยากกลับมาท่องเที่ยวอีก

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่มุ่งให้ ความปลอดภัยทางร่างกายชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชนและเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวด้วย ทั้งนี้เนื่องจากความปลอดภัยเป็นสิ่งพึงปรารถนาตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน และเป็นสัญชาตญาณอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่พยายามหลีกเลี่ยงต่อความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้นกับตัวเองให้มากที่สุด

4. ความเป็นมิตรไมตรีจากเจ้าของท้องถิ่น (Amity) เนื่องจากคนไทยมีความเป็นมิตรไมตรีกับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และเป็นจุดแข็งที่ได้เปรียบประเทศอื่น ๆ อีกทั้งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม แล้วเกิดความสุขความประทับใจ อยากเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมซ้ำอีก

จากแนวความคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของนักวิชาการสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติ ประเพณีและวัฒนธรรม การมีความสามารถในการเข้าถึงได้ง่าย การมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อย่างครบครัน และการมีมิตรไมตรีของเจ้าของบ้านหรือคนในท้องถิ่น

1.4 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1.4.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

หน่วยงานและนักวิชาการได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ดังนี้

กรมส่งเสริมการเกษตร (ข้อมูลออนไลน์) <http://agrotourism.doae.go.th/> สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2554 ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตรวนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยงแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่าง ๆ สถานที่ราชการ ตลอดจนสถาบันการศึกษาที่มีงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตทางการเกษตรที่ทันสมัยฯ เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและผลิตผลในกิจกรรมทางการเกษตรในลักษณะต่าง ๆ ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2542 : 1-2) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และผลิตผลในสวนเกษตร ได้ความรู้ได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

ชัยวุฒิ ชัยพันธ์ (2542 : 26) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรโดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยเคมีหรือยากำจัดศัตรูพืชก็ยังคงเป็นการทำการเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ ตราบที่การใช้สารเคมีดังกล่าวไม่ก่อผลกระทบต่อภายนอกหรือภาวะแวดล้อม

1.4.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 : 15-20) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่า กิจกรรมหนึ่งใน Amazing Agricultural Heritage ซึ่งแบ่งเป็นกิจกรรมย่อย ๆ ได้แก่

1) การทำนา (Rice Cultivation) การทำนาปี การทำนาปรัง การทำนาหว่านน้ำตาม การทำนาขึ้นบันได พิพิธภัณฑ์ข้าว ความรู้เรื่องข้าวสายพันธุ์ต่างๆ ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว วัฒนธรรมการกินข้าวไทย เป็นต้น

2) การทำสวนไม้ตัดดอก (Cutting Flowers) การทำสวนดอกไม้เพื่อตัดดอกขายทุกชนิด เช่น สวนกุหลาบ ฟาร์มกล้วยไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิด ไม้กระถางทุกประเภท รวมถึงไร่นานตะวัน

3) การทำสวนผลไม้ (Horticulture) การทำสวนผลไม้ทุกประเภท รวมทั้งการทำวนเกษตร การทำเกษตรแผนใหม่ การทำสวนผสม รวมถึงการทำสวนยางพารา สวนไผ่ สวนปาล์มน้ำมัน

4) การทำสวนครัวสวนผัก (Vegetables) การปลูกพืชผักสวนครัวทุกประเภท รวมถึงการทำไร่ผัก ไร่ถั่ว ไร่ข้าวโพดข้าวฟ่าง ไร่พริกไทย เป็นต้น

5) การทำสวนสมุนไพร (Herbs) การปลูกพืชสมุนไพรนานาชนิด เพื่อให้เป็นอาหารเสริม พืชผักสวนครัวข้างบ้าน เพื่อใช้เป็นเครื่องดื่ม เครื่องสำอาง และเพื่อใช้ในการแพทย์แผนไทย

6) การทำฟาร์มปศุสัตว์ (Animal Farming) การเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจนานาชนิด เช่น การเลี้ยงไหม การทำฟาร์มผึ้ง การทำฟาร์มปลา การเลี้ยงหอยแมลงภู่ หอยแครง หองนางรม หอยตะไกรม ฟาร์มจระเข้ บางแห่งเพาะขยายพันธุ์สัตว์ป่าหายาก เช่น ฟาร์มนกยูง ฟาร์มไก่ฟ้า ฟาร์มกวาง รวมถึงสวนงูของสภากาชาดไทยด้วย

7) งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่างๆ (Festival) การจัดงานเพื่อส่งเสริมการขายผลิตผลทางการเกษตรเมื่อถึงฤดูที่พืชผลเหล่านั้นออกสู่กอก อาทิมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ งานเทศกาลลิ้นจี่ เทศกาลลำไย เทศกาลกินปลา เป็นต้น

1.4.3 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ลินจง โพธิ์ (2552 : 124) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับหลักการในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่า จะต้องสนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีจรรยาบรรณในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องไม่ทำให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสื่อมโทรม คือให้ความสำคัญกับการคงไว้ซึ่งคุณค่าที่แท้จริงของทรัพยากรธรรมชาติ (ไม่ดัดแปลงธรรมชาติและวัฒนธรรม/อารยธรรม) โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน ท้องถิ่นและในการจัดกิจกรรมต้องเน้นด้านการศึกษา การเรียนรู้ระบบนิเวศ และวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ใช่เน้นการค้า ดันใจเพียงอย่างเดียว ต้องมีการวางแผน การเตรียมการเพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยี่ยมชมเกิดความพึงพอใจในประสบการณ์ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรเน้นให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์ด้วยตนเอง เพื่อส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวต่อไปในระยะยาว

1.5 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ไว้ดังนี้

พรพิมล วิกรัยพัฒน์ (2546 : 136 - 137) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องพัฒนาสิ่งต่อไปนี้

1. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ควรพัฒนาทั้ง 3 ประเภทคือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และแหล่งท่องเที่ยวประเภทเมือง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะต้องทำควบคู่ไปกับการอนุรักษ์คุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวแต่ละประเภท ทั้งนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ดำเนินงานในการอนุรักษ์ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1.1 การดำเนินงานด้านวางแผนและวิชาการ โดยให้ความสำคัญในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและจัดทำคู่มือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

1.2 สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว

1.3 การสนับสนุนด้านการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว

1.4 การจัดประชุมสัมมนา ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

1.5 การรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ทางสื่อมวลชนสาขาต่าง ๆ

2. การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว

2.1 การพัฒนาการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกทุกอย่าง ทั้งการให้บริการอำนวยความสะดวก ด้านการคมนาคมขนส่งในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการเดินทางต่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น พัฒนาปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยว การเข้าเมือง ที่พักแรม ร้านอาหาร ร้านค้าของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

2.2 พัฒนาบุคลากรในธุรกิจการท่องเที่ยว บุคลากรต้องมีประสิทธิภาพการให้บริการ และรู้ภาษาต่างประเทศ บุคลากรควรได้รับการพัฒนาด้านการให้การอบรม เช่น การอบรมพนักงานโรงแรม การอบรมมัคคุเทศก์ เป็นต้น

2.3 การพัฒนาให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว โดยการส่งเสริมและประสานงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้ความคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

3. พัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งตลาดต่างประเทศและตลาดในประเทศ นับตั้งแต่การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการเสนอขาย การบริการข่าวสาร และการจัดนิทรรศการทางการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2545 : 62 - 66) ได้กล่าวถึงการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ 7 ประการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นการจัดแบ่งเขตพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นการแบ่งพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละประเภทออกเป็นเขตต่าง ๆ ตามความสำคัญของระบบนิเวศและกิจกรรมที่ยอมรับได้
2. ขั้นการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแต่ละเขตของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นการสร้างเสริมสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับแต่ละเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว
3. ขั้นการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมแบบยั่งยืนเพื่อส่งเสริมในทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการสร้างเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมในพื้นที่ทรัพยากรท่องเที่ยว
4. ขั้นการประเมินขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวแต่ละเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นการประเมินขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในแต่ละเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว ได้มากที่สุดเท่าไร
5. ขั้นให้การศึกษาถึงผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว
6. ขั้นการจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการรู้ เป็นการจัดข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว
7. ขั้นการจัดหางบประมาณในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวให้เพียงพอ เป็นการจัดหาคน เงิน วัสดุมาพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2527 : 13) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ทางกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดขึ้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการที่จะสนับสนุนส่งเสริมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

1. การประชาสัมพันธ์ ในจังหวัดต่าง ๆ ทำการประชาสัมพันธ์ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
2. การพัฒนาและปรับปรุงสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ให้จังหวัดต่าง ๆ ดำเนินการพัฒนา พื้นฟูและปรับปรุงสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวให้มีมาตรการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ
3. การสร้างเสริมอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น จัดตั้งศูนย์บริการข่าวสารและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว จัดอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จัดให้มีสถานที่

พักแรม ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านสินค้าของที่ระลึก และการบริการต้อนรับอื่น ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว

4. การรักษาความปลอดภัยและป้องกันอุบัติเหตุ อาจจัดให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจ ฝ่ายปกครอง อาสาสมัคร ในจังหวัดและอำเภอเพื่อรักษาความปลอดภัยและป้องกันอุบัติเหตุให้กับนักท่องเที่ยว ตลอดจนจัดเตรียมสถานรักษาพยาบาลเพื่อบำบัดรักษาโรคและเจ็บป่วยจากอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นได้

5. การส่งเสริมอาชีพเพื่อรับการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างงานและเพิ่มพูนรายได้แก่ประชาชนในสถานที่ท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง ให้มีมาตรการเพื่อการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร สินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองรวมทั้งบริการอื่น ๆ ตลอดจนด้านอาหารและเครื่องดื่มไว้เพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ

จากแนวคิดจากนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวนี้ ประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว และการพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องทำควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว นอกจากนี้ การพัฒนายังรวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะอาดปลอดภัย และสามารถสร้างอาชีพให้กับชุมชนที่อยู่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวและใกล้เคียง

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ดังนี้

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543 : 138 - 139) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตาม ประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

2.1 ส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อการบริหารจัดการทรัพยากรอยู่ โดยมาตรฐานเดียวกันโดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

จินตนา สุขเจ้านันท์ (2549 : 48) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้สมาชิกในชุมชนนั้นๆ เข้ามาร่วมกันวางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงไม่ใช่เป็นการให้ข้อมูลของชาวบ้าน เพื่อประกอบการวางแผนงานเท่านั้นหรือการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้าไปเป็นสมาชิกร่วมเสียสละเงินและแรงงานปฏิบัติตามในสิ่งที่ถูกกำหนดมาจากทางราชการเท่านั้น

เบอร์คเลย์ (อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 8 - 15 2529 : 622) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การที่ผู้นำอนุญาตให้ผู้ตามเป็นจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เป็นต้นว่า การยอมให้ผู้ตามหรือผู้ได้บังคับบัญชาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดสภาพการทำงาน การกำหนดนโยบาย และแม้กระทั่งการเลือกตั้งผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาด้วย

พาร์รี (อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 8 - 15 2529 : 623) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยการเข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ดีพาร์รีมิได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในแง่ของแนวความคิดใดๆ หากได้ให้ความหมายแนวความคิดนี้ในลักษณะที่สามารถวัดได้ (Operationalization of Concept) กล่าวคือพาร์รีได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในลักษณะที่สามารถวัดได้โดยอาศัยมิติ 3 มิติด้วยกัน คือ

1. วิธีการทางการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง ประเภทของกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้มีส่วนร่วมได้กระทำลงไป เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง การวิ่งเต้น และการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามโครงการ

2. ความหนักเบาของการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง การหาคำตอบต่อคำถามที่ว่าใครบ้างเข้าไปมีส่วนร่วมและการเข้าไปมีส่วนร่วมและการเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนั้น บ่อยครั้งแค่ไหน

3. คุณภาพของการมีส่วนร่วม ซึ่งหมายถึง การแสวงหาคำตอบต่อคำถามอย่างน้อยที่สุด 2 ประการด้วยกัน กล่าวคือ การเข้าไปมีส่วนร่วมเช่นนั้นทำให้บังเกิดผลอะไรบ้าง และเข้าไปมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงหรือจอมปลอม

อุ้นเรือน เล็กน้อย (2551 : 15) ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิด สร้างสรรค์ความรู้และ ความชำนาญ สนับสนุนและติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานนโยบายและแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2550 : 14) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มแรกเพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกันซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2550 : 16) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการ

สมชาย สกุลทัพ (2550 : 17) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนมีความเป็นอิสระในการร่วมแรงร่วมใจ ร่วมทรัพยากรร่วมความคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ในโครงการต่างๆ ที่ต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและสนองตอบความต้องการของชุมชน

อรทัย กัทผล (อ้างถึงในพัชรีย์ สิโรต และคณะ 2546 : 2) กล่าวว่าไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกันซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนคือการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น ในการคิดริเริ่มอันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน และการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม

2.2 ประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

จินตนา สุจิตานนท์ (2549 : 49) โดยได้แบ่งประเภทการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) หมายถึง การที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจนโครงการ เริ่มตั้งแต่ร่วมศึกษาปัญหาและความต้องการ ร่วมหาวิธีแก้ปัญหา ร่วมวางแผนนโยบายและแผนงาน ร่วมตัดสินใจ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และร่วมปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ และร่วมประเมินผลโครงการ

2. การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง (Nongenuine Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนโดยเฉพาะเข้าร่วมในการปฏิบัติตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้ว เช่น การเข้าเป็นสมาชิก หรือการร่วมเสียสละแรงงาน เงิน เป็นต้น

นอกจากการแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็นประเภทที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และไม่แท้จริงแล้ว ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกโดยศึกษาลักษณะของระดับการมีส่วนร่วมโดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 7 ระดับ ดังนี้

1. การถูกบังคับ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ เพราะบังคับโดยไม่มีความเต็มใจ เช่น ผู้เช่านาถูกเจ้าของที่ดินบังคับให้ปลูกป่า ตามโครงการแม่บทพลังงานทดแทน มิฉะนั้นเจ้าของที่ดินจะยึดที่ดินไปให้ผู้อื่นเช่า ผู้เช่าคนนี้ก็กลายเป็นประชาชนที่มีส่วนร่วมในโครงการนี้

2. การถูกล่อ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนจะถูกล่อใจด้วยผลประโยชน์ เช่น อาจเป็นในรูปแบบของค่าจ้างแรงงานหรือความสะดวกสบายบางอย่าง แต่เบื้องหลังจริง ๆ แล้วเป็นการหาเสียงของนักการเมืองผู้หยิบยื่น โครงการมาล่อเท่านั้น

3. การถูกชักชวน การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนถูกชักชวนให้เข้าร่วมโครงการที่ถูกคิดและวางแผนจากทางราชการ แล้วถึงชักชวนให้ประชาชนร่วมมือโดยประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ว่าเป็นโครงการที่ดีขอให้ประชาชนให้ความร่วมมือ

4. การถูกสัมภาษณ์แล้ววางแผนให้ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ผู้ที่วางแผนโครงการจะสำรวจปัญหาความต้องการของประชาชนโดยการประชุม และสัมภาษณ์ แต่การตัดสินใจว่าปัญหาคืออะไร จะวางแผนแก้ปัญหาอย่างไร และปฏิบัติการอย่างไรยังอยู่ที่การตัดสินใจของทางราชการ

5. การมีโอกาสนเสนอความคิดเห็น การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นที่เกี่ยวกับการวางโครงการและการดำเนินการตามโครงการแต่การตัดสินใจยังเป็นของส่วนราชการ

6. การมีโอกาเสนอโครงการ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนมีโอกาเสนอโครงการราชการกับประชาชนจะมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด ประชาชนจะมีโอกาตัดสินใจว่าปัญหาของตนคืออะไรจะแก้ไขได้อย่างไร วิธีใดดีที่สุด จนกระทั่งมีสิทธิเสนอโครงการและเข้าร่วมปฏิบัติในโครงการ

7. การมีโอกาตัดสินใจ การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินใจทุกเรื่องตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินโครงการ

Cohen and Uphoff (อ้างถึงในปาริชาติ วลัยเสถียร 2543 : 139 - 140) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วยการริเริ่ม ตัดสินใจดำเนินการตัดสินใจและตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากรการบริหาร การประสานความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วยผลประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านสังคม และส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

นอกจากนี้ WHO / UNICEF (อ้างถึงในปาริชาติ วลัยเสถียร 2543 : 141) ได้เสนอรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับ ความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผลและประการสำคัญ คือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง

2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน

3. การใช้ประโยชน์ โดยประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

4. การได้รับประโยชน์ โดยประชาชนต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่เท่าเทียมกัน

จากคำกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ประเภทของการมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และการประเมิน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมประเภทใด ก็เป็นการกระตุ้นให้ทุกฝ่ายได้เห็นคุณค่าในการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลดีต่อ

องค์กร ทำให้รู้สึกว่าคุณมีความสำคัญ ได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ให้คำปรึกษา ร่วมกัน แก้ไขปัญหา อันจะนำไปสู่ผลสำเร็จที่มีคุณภาพ

2.3 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

วันชัย วัฒนศัพท์, 2545 : 3) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมจะต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนใช้กับการตัดสินใจในการบริหาร กล่าวคือ การตัดสินใจที่จะดำเนินการโดยหน่วยงานต่าง ๆ (และบางครั้งโดยองค์กรเอกชน) ไม่ใช้กับการตัดสินใจของผู้ที่มาจากการเลือกตั้งหรือตุลาการ
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เพียงการให้ข้อมูลแก่ประชาชนแต่เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่ตัดสินใจและประชาชนซึ่งต้องการมีส่วนร่วม
3. มีกระบวนการอย่างเป็นระบบของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน สิ่งนี้ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญหรือไม่คาดคิดมาก่อน
4. ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมได้รับผลกระทบในระดับต่าง ๆ หรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่กำลังดำเนินการอยู่

พัชร ลิธโรต และคณะ (2546 : 2 – 3) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทางทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ใช่การทำความจริงเดียวจบและควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ
2. เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมายหรือการทำให้ไม่มีความขัดแย้งหากแต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการเพื่อทำให้การตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

จากคำกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชนใช้กับการตัดสินใจในการบริหาร การปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่ตัดสินใจและประชาชนซึ่งต้องการมีส่วนร่วม มีกระบวนการอย่างเป็นระบบของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง

2.4 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

อกิน รพีพัฒน์ (2539 : 39) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาไว้ 5 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

ขั้นที่ 2 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา

ขั้นที่ 3 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาและพิจารณาแนวทางวิธีการในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 4 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา

ขั้นที่ 5 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมการพัฒนา

บัณฑร อ่อนคำ (อ้างถึงในปาริชาติ วลัยเสถียร, 2543 : 140) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา/สาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนาซึ่งเป็นขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ ☐ ของโครงการ วิธีการตลอดจนแนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะใช้ ☐

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา เป็นส่วนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ เทคโนโลยี ฯลฯ จากองค์กรภาคีพัฒนา

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งเป็นทั้งการได้รับผลประโยชน์ ☐ ทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนาเป็นการประเมิน ว่าการที่ประชาชนเข้าร่วมพัฒนา ได้ดำเนินการสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด การประเมินอาจประเมิน แบบย่อย เป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรืออาจประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอด

อภิญา กังสนารักษ์ (ข้อมูลออนไลน์) <http://trat.nfe.go.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2553 ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการ และร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือ ประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้

จากคำกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมนั้นประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนาซึ่งเป็นขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล การพัฒนาเป็นการประเมิน ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพ

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรค

3.1 ปัจจัยในการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค

นักวิชาการได้กล่าวถึงปัจจัยในการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคไว้หลายทฤษฎี ซึ่งพอจะประมวลได้ดังต่อไปนี้

ฉัตรยาพร เสมอใจ (2551 : 43) ปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณาในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกขององค์กร ดังนี้

1. การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths Analysis) เป็นการวิเคราะห์ถึงข้อเด่นของธุรกิจที่เหนือกว่าคู่แข่ง เช่น ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายมากกว่า ราคาถูกกว่า มีช่องทางในการจัดจำหน่ายที่สามารถเข้าถึงได้มากกว่า มีโปรแกรมการโฆษณาที่สามารถดึงดูดตลาดได้ดีกว่า เป็นต้น ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากปัจจัยภายใน จุดแข็งเหล่านี้ธุรกิจจะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดต่อไป

2. การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weaknesses Analysis) เป็นการวิเคราะห์ถึงปัญหาหรือข้อด้อยของธุรกิจที่ก่อให้เกิดจุดอ่อนที่คู่แข่งจะได้เปรียบ เช่น ช่องทางการจัดจำหน่ายน้อย การส่งเสริมการขายต่ำ พนักงานไม่มีความกระตือรือร้น หรือมีปัญหาด้านการเงิน เป็นต้น ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากปัจจัยภายใน โดยต้องนำจุดอ่อนต่าง ๆ ไปแก้ไขปรับปรุง เพื่อไม่ให้คู่แข่งสามารถได้เปรียบจากจุดอ่อนเหล่านั้นได้

3. การวิเคราะห์โอกาส (Opportunities Analysis) เป็นข้อได้เปรียบที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ที่ธุรกิจสามารถสร้างโอกาสให้แก่ตนเองได้ ทำให้มีศักยภาพเหนือกว่าคู่แข่ง ซึ่งข้อได้เปรียบดังกล่าวนี้อาจเกิดจากคู่แข่งรายใหม่เข้าสู่ธุรกิจได้ยาก ประชากรในส่วนของเอื้อประโยชน์ต่อธุรกิจมีเพิ่มขึ้น เทคโนโลยีพัฒนาขึ้น เป็นต้น

4. การวิเคราะห์อุปสรรค (Threats Analysis) เป็นปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ เช่น การเปลี่ยนแปลงรสนิยมของตลาด คู่แข่งขันค้นพบนวัตกรรมใหม่ในการผลิต เศรษฐกิจตกต่ำ เทคโนโลยีล้าสมัยเกิดไป วัฒนธรรมการบริโภคเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาทางลดจุดอ่อนและสร้างจุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ อันจะเป็นเกราะป้องกันผลกระทบที่เกิดจากอุปสรรคเหล่านั้นได้

คณีย์ เทียนพุด (2544 : 121) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ใช้ในการวิเคราะห์กลยุทธ์และทิศทางการตลาด ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์จุดแข็ง - จุดอ่อน (Strengths & Weaknesses) ทรัพยากรภายในองค์กร ความเชี่ยวชาญ และความสามารถหลักอะไรของธุรกิจที่จะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับธุรกิจในอนาคต ซึ่งจะเปิดให้เกิดโอกาสสำหรับธุรกิจในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในจุดอ่อนและกลยุทธ์เสริมจุดแข็ง

2. การวิเคราะห์โอกาส - อุปสรรค (Opportunities & Threats) เป็นการพิจารณาถึงปัจจัยภายนอกที่เป็นแรงขับเคลื่อนที่จะทำให้ธุรกิจแตกต่างไปจากธุรกิจอื่น โดยปกติจะพิจารณาเกี่ยวกับลูกค้า หุ้นส่วนธุรกิจ คู่แข่งขันและพันธมิตรธุรกิจ สังคม การเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่มีผลต่อธุรกิจ

ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2551 : 23-24) การวิเคราะห์ มีปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณา ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน (Internal Factors)

1.1 จุดแข็ง (Strengths) เป็นการค้นหาจุดเด่น จุดแข็ง หรือข้อได้เปรียบที่องค์กรมี เมื่อเทียบกับองค์กรในธุรกิจเดียวกันว่ามีอะไรบ้าง และมีมากน้อยเพียงใด

1.2 จุดอ่อน (Weaknesses) เป็นการค้นหาจุดด้อย ข้อจำกัด สิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์ หรือยังเป็นปัญหาในการบริหารงานอยู่ว่ามีอะไรบ้าง สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อการเดินทางไปสู่เป้าหมายขององค์กรหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

2. ปัจจัยภายนอก (External Factors)

2.1 โอกาส (Opportunities) เป็นการมองออกไปภายนอกองค์กรทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อดูว่ามีอะไรบ้างที่กำลังเปลี่ยนแปลงหรือมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต และการ

เปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นผลดีในการสร้างโอกาสในกับองค์กรของเราเดินทางไปสู่เป้าหมายได้ง่ายขึ้น หรือเร็วขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

2.2 อุปสรรค (Threats) เป็นการมองออกไปภายนอกองค์กรทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อดูว่ามีอะไรบ้างที่กำลังเปลี่ยนแปลง หรือมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต และการเปลี่ยนแปลงนั้นจะสร้างผลกระทบในเชิงลบ หรือเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการเดินทางไปสู่เป้าหมายขององค์กรด้านใดบ้าง มากน้อยเพียงใด

จากทฤษฎีของนักวิชาการที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณาในการวิเคราะห์ พอจะสรุปได้ว่า การวิเคราะห์นั้นจะต้องพิจารณาจาก 2 ปัจจัย โดยวิเคราะห์จุดแข็ง – จุดอ่อนจากปัจจัยภายใน และวิเคราะห์โอกาส - อุปสรรคจากปัจจัยภายนอก เพื่อให้สามารถกำหนดทิศทางขององค์กร ตลอดจนเป็นการสร้างความมั่นใจต่อประสิทธิภาพของระบบการทำงานภายในองค์กรอีกด้วย

3.2 ขั้นตอนในการวิเคราะห์

มีนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการวิเคราะห์ SWOT ไว้หลายลักษณะพอจะสรุปได้ดังนี้

เอกชัย บุญยาธิฐาน (2553 : 173-174) การวิเคราะห์ SWOT สามารถทำได้ดังนี้

1. จุดแข็ง (Strengths) โดยพิจารณาดังต่อไปนี้

- 1.1 ธุรกิจมีความได้เปรียบในการแข่งขันด้านใด
- 1.2 ธุรกิจมีจุดยืน หรือความแข็งแกร่งในด้านใด
- 1.3 ธุรกิจมีทรัพยากรมากน้อยเพียงใด มีข้อจำกัดหรือไม่

2. จุดอ่อน (Weaknesses) โดยพิจารณาดังต่อไปนี้

- 2.1 ธุรกิจควรดำเนินการปรับปรุงการทำงานในด้านใด
- 2.2 ธุรกิจมีจุดอ่อนด้านใด เช่น ขาดกำลังคนที่มีทักษะและระดับความสามารถ ขาดทรัพยากร มีข้อจำกัดด้านเงินทุน เป็นต้น

2.3 ธุรกิจควรหลีกเลี่ยงการแข่งขันในตลาดส่วนไหน

3. โอกาส (Opportunities) โดยพิจารณาดังต่อไปนี้

- 3.1 ส่วนตลาดที่สำคัญ และความเป็นไปได้ในการนำนวัตกรรมเข้าสู่ตลาดดังกล่าว
- 3.2 กลุ่มลูกค้าในอนาคตที่เป็นไปได้คือใครบ้าง
- 3.3 การเปลี่ยนแปลงในกฎข้อบังคับ นโยบายต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อธุรกิจ
- 3.4 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่จะเพิ่มระดับความสามารถในการแข่งขันให้ก้าวหน้าเทียบเท่า หรือดีกว่าคู่แข่ง

4. อุปสรรค หรือภาวะคุกคาม (Threats) โดยพิจารณาดังต่อไปนี้

- 4.1 อุปสรรค หรือข้อจำกัดที่เกิดขึ้นกับธุรกิจมีอะไรบ้าง
 - 4.2 คู่แข่งในปัจจุบัน และอนาคตเป็นใคร
 - 4.3 ปัญหาในการเข้าถึงตลาดและกลุ่มลูกค้าเป้าหมายคือใคร
 - 4.4 ปัญหาทางการเงิน เช่น ขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน ธุรกิจขาดสภาพคล่อง
 - 4.5 ธุรกิจขาดความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2551 : 26-32) การดำเนินการเพื่อวิเคราะห์ SWOT มีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยภายใน

1.1 กำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน โดยวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งขององค์กร จึงควรกำหนดปัจจัยและประเด็นในการวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่ามีอะไรบ้าง เช่น แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้ เป็นต้น

1.2 ดำเนินการวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งในแต่ละด้าน โดยอาจจะเริ่มจากการให้แต่ละหน่วยงานนำปัจจัยที่กำหนดไว้ไปทำการวิเคราะห์ก่อน แล้วค่อยนำมารวมเป็นภาพรวมขององค์กรอีกครั้ง และควรให้ทุกหน่วยงานวิเคราะห์ในทุกประเด็น เนื่องจากจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วนมากขึ้น

1.3 สรุปภาพรวมของการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน เมื่อทุกหน่วยงานวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ให้นำผลการวิเคราะห์มารวบรวมเป็นภาพรวมขององค์กร เพื่อจะได้จัดกลุ่มข้อมูลให้ชัดเจนมากขึ้น

2. การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก

2.1 กำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกควรมอบหมายให้เฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงดำเนินการ เช่น ฝ่ายพัฒนาธุรกิจ ฝ่ายวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งสามารถมอบหมายให้หน่วยงานเหล่านี้เป็นผู้รับผิดชอบในการวิเคราะห์ ปัจจัยภายนอกมีประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาดังนี้

2.1.1 ด้านเศรษฐกิจ โดยพิจารณาจากแนวโน้มการเติบโตของเศรษฐกิจ ข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนแนวโน้มการเคลื่อนไหวของแหล่งเงินทุนและกองทุนต่าง ๆ

2.1.2 ด้านการเมือง โดยพิจารณาจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการเมืองระหว่างประเทศ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับประเทศ

2.1.3 ด้านสังคม โดยพิจารณาจากแนวโน้มการเติบโตของประชากรโลก ค่านิยมของคนในสังคม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาของประชากร

2.1.4 ด้านเทคโนโลยี โดยพิจารณาจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี แนวโน้มราคา หรือต้นทุนของเทคโนโลยี ตลอดจนความแพร่หลายของเทคโนโลยี

2.2 ดำเนินการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก โดยดูแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงจากประเด็นที่ได้กำหนด ว่าผลของการเปลี่ยนแปลงนั้นจะส่งผลกระทบต่อองค์กรหรือไม่ ถ้าส่งผลกระทบในเชิงบวก ก็ถือว่าเป็นโอกาสขององค์กร ถ้าส่งผลกระทบในเชิงลบ ก็ถือเป็นภัยคุกคามหรือเป็นปัญหาอุปสรรคต่อองค์กร ดังนั้นจึงควรวิเคราะห์ต่อไปอีกว่า ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นนั้นเป็นอย่างไร เพื่อจะได้นำไปใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดกลยุทธ์ต่อไปได้ง่ายขึ้น

2.3 สรุปภาพรวมของการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกทั้งสภาพแวดล้อมทั่วไปและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจแล้ว ก็นำมาสรุปเพื่อให้เห็นภาพรวมว่าปัจจัยภายนอกเป็นโอกาสหรือภัยคุกคามมากกว่ากัน ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลร่วมกับผลการวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็ง และนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารต่อไป

ขั้นตอนในการดำเนินการวิเคราะห์ SWOT (ข้อมูลออนไลน์) <http://www.idis.ru.ac.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2553 ได้กล่าวถึงขั้นตอนว่าการวิเคราะห์ SWOT นั้นจะต้องวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร เป็นการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กรในทุก ๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กร รวมถึงพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาขององค์กรเพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์และกลยุทธ์ก่อนหน้านี้ด้วย

1.1 จุดแข็งขององค์กร (Strengths) เป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยภายในขององค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นขององค์กร ที่องค์กรสามารถนำมาใช้พัฒนาองค์กรได้

1.2 จุดอ่อนขององค์กร (Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในขององค์กรที่เป็นจุดด้อย หรือข้อเสียเปรียบขององค์กรที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้น หรือจัดให้หมดไป

2. การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก เป็นการค้นหาโอกาสและอุปสรรคในการดำเนินงานขององค์กรที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร

2.1 โอกาสทางสภาพแวดล้อม (Opportunities) วิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่สามารถส่งผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินงานขององค์กร

2.2 อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (Threats) วิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบทางลบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อองค์กร ซึ่งองค์กรจำเป็นต้องหลีกเลี่ยง หรือสร้างความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญต่อผลกระทบดังกล่าว

3. ระบุสถานการณ์จากการประเมินสภาพแวดล้อม โดยทั่วไปองค์กรจะอยู่ในสถานการณ์ 4 รูปแบบ ดังนี้

3.1 จุดแข็ง - โอกาส เป็นสถานการณ์ที่ถึงปรารถนาที่สุด ดังนั้นองค์กรควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

3.2 จุดอ่อน - ภัยอุปสรรค เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด ดังนั้นองค์กรควรตั้งรับหรือป้องกันตัว เพื่อพยายามลดหรือหลบหลีกภัยอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์กรสูญเสียน้อยที่สุด

3.3 จุดอ่อน - โอกาส เป็นสถานการณ์ที่องค์กรมีโอกาที่เป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขัน แต่เป็นปัญหาอุปสรรคที่เป็นจุดอ่อนอยู่ ดังนั้นควรต้องแก้ไขจุดอ่อนภายในให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดให้

3.4 จุดแข็ง - อุปสรรค เป็นสถานการณ์ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่องค์กรมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็ง ดังนั้นองค์กรควรใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีสร้างโอกาสในระยะยาวด้านอื่น ๆ แทน

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ SWOT จากนักวิชาการและหน่วยงานต่าง ๆ พอจะสรุปได้ว่า การวิเคราะห์ปัจจัยทั้ง 4 ด้านดังกล่าว ใช้ในการกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ เนื่องจากจะทำให้ทราบสถานการณ์ที่มีผลต่อธุรกิจ ซึ่งจะชี้ให้เห็นจุดอ่อนที่อาจทำให้ธุรกิจไม่สามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนโอกาสการนำเทคโนโลยีมาปรับปรุงพัฒนาสินค้าและบริการให้ตรงต่อความต้องการของลูกค้า อีกทั้งยังเป็นการปรับปรุงธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ (ข้อมูลออนไลน์)

<http://www.kohyor.go.th/content/history.php> สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2554 ได้กล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานของเกาะยอ ดังนี้

4.1 ประวัติความเป็นมา

เกาะยอในยุคแรกเริ่มประวัติศาสตร์มีสภาพเป็นป่าเขายังไม่มีผู้คนอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐาน ต่อมาในสมัยตอนปลายสุโขทัยและสมัยอยุธยาจึงเริ่มพบหลักฐานเกาะยอในแผนที่ภาพกัลปนาวัดพะโคะ ชื่อแผนที่เมืองนครศรีธรรมราช จ.ศ. 977 (พ.ศ. 2158) ที่เขียนขึ้นหลัง พ.ศ. 2223 แต่ก่อน พ.ศ. 2242 (สุริวงษ์ พงศ์ไพบูลย์ 2523 : 64) ซึ่งมีภาพเกาะยออยู่ตอนปลายสุดของแผนที่ที่เขียนเป็นรูปภูเขา ระบุไว้ว่า “เขาก้อะญอ” ภาพเขาเกาะยอ แสดงเป็นรูปโขดหินมีพรรณไม้ปรากฏบนภูเขา แต่ไม่แสดงให้เห็นถึงรูปสัตว์ป่า (ชาญณรงค์ เทียงธรรม . 2544 : 65) นอกจากนี้เกาะยอยังปรากฏอยู่

ในแผนที่เมืองสงขลา (แผนที่เมืองสงขลาปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร) เขียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2230 โดยนายมองเดียร์ เดอลามาร์วิศวกรชาวฝรั่งเศส แผนที่ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามีชุมชนบนเกาะขอกเกิดขึ้นแล้วอย่างน้อย 9 ชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนที่ราบเชิงเขาริมฝั่งทะเลรอบ ๆ ภูเขาทางทิศใต้ ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของเกาะขอก ซึ่งปัจจุบันตรงกับบริเวณเขาหัวหรั่ง เขาสวนใหม่ และเขาภูเก็ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนเริ่มแรกบนเกาะxon่าจะตรงกับบริเวณ หมู่ที่ 6 บ้านนาถิน หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน และหมู่ที่ 2 บ้านนอก กลุ่มชนพวกแรกที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน บนเกาะขอกอย่างน้อยในสมัยอยุธยา เล่าขานกันว่า เป็นกลุ่มคนจีนอพยพจากชุมชนบ้านน้ำกระจ่าย บ้านน้ำน้อย และบ้านทุ่งหวัง ดังคำบอกเล่าของ นายธานี ไพโรจน์ภักดี อดีตกำนันตำบลเกาะขอก (สัมภาษณ์นายธานี ไพโรจน์ภักดี ที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา หมู่ที่ 1 ตำบลเกาะขอก อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2548)

ปัจจุบันเกาะขอกมีองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขอก 1 แห่ง ปกครองดูแลหมู่บ้านในเกาะขอกจำนวน 9 หมู่บ้านซึ่งกระทรวงมหาดไทย ได้ประกาศยกฐานะสภาตำบลเกาะขอกเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขอก โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่มที่ 113 ตอน 9ง ลงวันที่ 30 มกราคม 2539 มีผลบังคับใช้ วันที่ 30 มีนาคม 2539

4.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

เกาะขอกเป็นเกาะที่ตั้งอยู่กลางทะเลสาบสงขลาตอนล่าง มีฐานะเป็นตำบลหนึ่งใน อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ระยะห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองสงขลาไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ โดยทางบกประมาณ 20 กิโลเมตร และโดยทางน้ำหรือทางทะเลประมาณ 6 กิโลเมตร

ที่ตั้งตามพิกัดทางภูมิศาสตร์ เกาะขอกตั้งอยู่บริเวณเส้นรุ้งที่ 6 องศา 17 ลิปดา ถึง 7 องศา 56 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศา 1 ลิปดา ถึงเส้นแวงที่ 101 องศา 6 ลิปดา ตะวันออก

เกาะขอกมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	จดทะเลสาบสงขลา เขตเทศบาลเมืองสิงหนคร อำเภอสิงหนคร
ทิศใต้	จดทะเลสาบสงขลา เขตองค์การบริหารส่วนตำบลพะวง อำเภอเมืองสงขลา
ทิศตะวันออก	จดทะเลสาบสงขลา เขตองค์การบริหารส่วนตำบลพะวง อำเภอเมืองสงขลา
ทิศตะวันตก	จดทะเลสาบสงขลา เขตองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่

ภาพประกอบที่ 2 แผนที่เกาะข่อย

ที่มา : www.kohyor.go.th สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2554

เกาะข่อยมีเนื้อที่รวมทั้งพื้นน้ำ 17.95 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 11,220 ไร่ และมีเนื้อที่เฉพาะพื้นดินเพียง 15 ตารางกิโลเมตร หรือ 9,375 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการเกษตร คือ ปลูกสวนผลไม้ ประมาณ 3,800 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.89 ของพื้นที่รวม ปลูกยางพารา ประมาณ 3,200 ไร่ จัดเป็นร้อยละ 28.52 ของพื้นที่รวมและพื้นที่การเกษตรอื่น ๆ 2,275 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.62 ของพื้นที่รวม และพื้นที่ป่าธรรมชาติประโยชน์ 77 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.69 ของพื้นที่รวม

4.3 ภูมิประเทศ

เกาะข่อยมีสภาพทางกายภาพเป็นเกาะ มีน้ำล้อมรอบกลางทะเลสาบสงขลาลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขา เนินเขา และที่ราบซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 ภูเขาและเนินเขา

พื้นที่เกาะข่อยส่วนใหญ่เป็นเนินเขาและภูเขาสูงประมาณ 10 – 151 เมตร โดยมีเขาภูฏีเป็นภูเขาสูงสุดประมาณ 151 เมตร มีลักษณะเป็นภูเขาหินและเนินเขาหินลูกรัง ตั้งเรียงรายในแนวเหนือ – ใต้ ตอนทิศเหนือสุดของเกาะเป็นเขาบ่อ หรือเขาเคะหรือเขาแค และมีภูเขาหรือเนินเขาเล็กติดกับโรงเรียนวัดเขาบ่อ เรียกว่า “หัวเขาแดง” ปัจจุบันเป็นที่ตั้งบ้านเอกชน จากเขาบ่อเชื่อมต่อไป

ทางทิศใต้ เรียกว่า “เขากุฎิ” เป็นภูเขาขนาดใหญ่พุ่งไปทางทิศใต้ เชื่อมต่อกับเขาสวนใหม่ เขากลาง หรือเขาในบ้าน เขาสวนเคยและทางทิศใต้สุดเป็นเขาหัวหรั่ง เขาเกาะแก่ง นอกจากนี้ ยังมีภูเขาและ เนินเขาเล็ก ๆ อีกจำนวนหนึ่ง เช่น เขาบ่อนอก เขาบ่อหิน เขาเพหารหรือเขาวิหาร ภายในวัดท้ายขอ เป็นต้น ภูเขาและเนินเขาเหล่านี้ปกคลุมด้วยป่าไม้ของชาวบ้านและบางส่วนเป็นที่ปลูกสร้าง บ้านเรือน ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่เป็นบ้านของคนนอกเกาะ

4.3.2 ที่ราบ

เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและเนินเขา จึงทำให้พื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มมีน้อยมาก ดังนั้นพื้นที่ราบที่พบส่วนใหญ่ จึงเป็นที่ราบระหว่างเนินเขา และริมฝั่งที่ราบลุ่มที่พบส่วนใหญ่ พบ ทางด้านใต้และทางทิศตะวันออกของเกาะได้แก่บริเวณหมู่ที่ 6 บ้านโนนบ้าน บ้านโคกเปี้ยว บ้านท้าย ขอ บ้านป่าโหนด บ้านสวนทุเรียน บ้านนอก นอกจากนี้ยังมีที่ราบตามเนินเขาที่มีความลาดชัน ประมาณ 45 องศา ซึ่งพบทั่วไปในด้านตะวันตก และทิศเหนือของเกาะ พื้นที่บริเวณเป็นที่ราบนี้ใช้ เป็นที่ตั้งบ้านเรือนและทำนา ทำสวนผลไม้ สวนผัก ส่วนสวนยางพารา นิยมปลูกไว้บนภูเขาหรือ เนินเขา

4.3.3 อ่าว

เนื่องจากเกาะขอมเป็นเกาะที่มีน้ำล้อมรอบ จึงทำให้พื้นที่ส่วนหนึ่งเว้า ๆ แหว่ง ๆ หรือ เรียกว่าอ่าวที่เกิดขึ้นจากการกระทำของธรรมชาติ ซึ่งมีประโยชน์ในการหลบคลื่นลมในอดีต ใช้เป็น ที่จอดเรือหรือท่าเรือ พบว่ารอบเกาะขอมมีอ่าวที่สำคัญหลายแห่ง เช่น ทางทิศเหนือมีอ่าวทรายตั้งอยู่ ในหมู่ที่ 1 อ่าวสวนใหม่ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 9 อ่าวหัวหรั่งตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7 อ่าวสวนเรียน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4 อ่าว บ้านนอกตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3 อ่าวม่วงตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 อ่าวจากตั้งอยู่ในหมู่ที่ 7 เป็นต้น อ่าวเหล่านี้ เหมาะแก่การหลบคลื่นลมและเป็นที่จอดเรือของคนในชุมชนมาแล้วในอดีต

4.3.4 แหล่งน้ำ

เกาะขอมมีแหล่งน้ำธรรมชาติมีน้อยมากเนื่องจากพื้นที่เป็นที่สูง มีน้ำทะเลล้อมรอบ แหล่ง น้ำที่พบส่วนใหญ่ จึงเป็นบ่อน้ำที่ประชาชนขุดขึ้นเพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภค เช่น บ่อน้ำหน้า ศาลเจ้าจีนในหมู่ที่ 8 บ่อน้ำวัดท้ายขอ บ่อน้ำวัดเขา บ่อหลาในหมู่ที่ 4 ไกลวัดแหลมพ้อ บ่ออโนในหมู่ ที่ 9 เป็นต้น

นอกจากนี้บริเวณเกาะขอม จะมีน้ำใต้ดินในปริมาณสูงในฤดูมรสุม จะมีตาน้ำไหลลงจาก ภูเขา หรือเนินเขาสูง กลายเป็นทางน้ำหรือธารน้ำ หรือคูน้ำ ชาวเกาะขอมนิยมเรียกว่า “เตราะ” หรือ “ทางเตราะ” ซึ่งพบอยู่ทั่วไปบริเวณภูเขาในเกาะขอม เช่น ทางเตราะแตกบริเวณบ้านอ่าวทรายไหลลง จากเขากุฎิ ทางเตราะบริเวณบ้านสวนนาย ไหลลงระหว่างช่องเขาเขากลางและเขาสวนนาย ทาง เตราะบริเวณบ้านนาถิน ไหลลงจากเขากลางลงสู่ที่ราบ กลายเป็นคูนาถินคูวัด และคูช่องเขา เป็นต้น

4.4 สภาพอากาศ

ภูมิอากาศบนเกาะขอม มีสภาพไม่ต่างไปจากพื้นที่อื่น ๆ ของภาคใต้ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ คือ มี 2 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม แต่อย่างไรก็ตามอากาศก็ไม่ร้อนมากนัก เนื่องจากอยู่ใกล้ทะเล มีกระแสน้ำและไอน้ำพัดผ่าน ทำให้อากาศร้อนเบาบางลงฤดูฝนมี 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่ฝนตกไม่มากนัก ช่วงที่ 2 เป็นช่วงมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม เป็นช่วงที่ฝนตกมากกว่าช่วงแรก

4.5 การปกครองและประชากร

ข้อมูลจำนวนประชากร

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร		รวม
			ชาย	หญิง	
1	บ้านอ่าวทราย	215	362	372	734
2	บ้านดิน	83	149	156	305
3	บ้านนอก	247	352	388	740
4	บ้านสวนทุเรียน	189	245	301	546
5	บ้านท่าไทร	137	237	265	502
6	บ้านในบ้าน	177	279	280	559
7	บ้านป่าโหนด	115	184	222	406
8	บ้านท้ายเสา	65	118	131	249
9	บ้านสวนใหม่	103	197	221	418
รวม		1.332	2.123	2.336	4.459

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ณ เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2553

4.6 สภาพเศรษฐกิจ

4.6.1 การประกอบอาชีพของชาวเกาะขอม

การประกอบอาชีพโดยทั่วไปของชาวเกาะขอม เป็นแบบผสมผสานกันระหว่างการเกษตร การประมงและอุตสาหกรรมในครัวเรือน การเกษตรที่สำคัญ คือ การทำสวนผลไม้และสวนยางพารา การประมงมีทั้งการออกจับกุ้ง ปลา ตามธรรมชาติ ในทะเลสาบสงขลาและการเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชัง ส่วนอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปของเกาะขอม คือ การทอ

ผ้า นอกจากอาชีพดังกล่าวชาวเกาะยอในปัจจุบันยังตื่นตัวในเรื่องการค้าขาย โดยเฉพาะผู้ที่ตั้งบ้านเรือนอยู่สองข้างทางหลวง สงขลา – นครศรีธรรมราช จะพยายามลงทุนทำการค้าโดยเปิดร้านอาหาร เครื่องดื่ม และของชำโดยเฉพาะในเขตหมู่บ้านที่ 2 และ 3

4.6.2 กลุ่มอาชีพ

- 1) พื้นฟูทะเลสาบ ตั้งอยู่ที่ 11 หมู่ที่ 8
- 2) พื้นฟูทะเลไทย ตั้งอยู่ที่ 62 หมู่ที่ 5
- 3) เกษตรกรเลี้ยงปลากะพง ตั้งอยู่ที่ 9 หมู่ที่ 2
- 4) มัจฉาสัมคัล ตั้งอยู่ที่ 56/2 หมู่ที่ 3
- 5) ทอผ้าดอกพิกุล ตั้งอยู่ที่ 46/1 หมู่ที่ 4
- 6) เลี้ยงปลากะพงขาว ตั้งอยู่ที่ 47/1 หมู่ที่ 6
- 7) เลี้ยงสัตว์น้ำทางทะเล ตั้งอยู่ที่ 33/11 หมู่ที่ 1
- 8) เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทางทะเล ตั้งอยู่ที่ 5 หมู่ที่ 1
- 9) เลี้ยงปลากะพงขาว ตั้งอยู่ที่ 32 หมู่ที่ 9
- 10) ทำกะปิกุ้ง ตั้งอยู่ที่ 50 หมู่ที่ 9
- 11) ทำกะปิ ตั้งอยู่ที่ 1/1 หมู่ที่ 1
- 12) ราชวัตรแสงส่องหล้า ตั้งอยู่ที่ 138 หมู่ที่ 3
- 13) แม่บ้านเกษตรทอผ้าเกาะยอ ตั้งอยู่ที่ 5 หมู่ที่ 3
- 14) ทอผ้าร่มไทร ตั้งอยู่ที่ 15 หมู่ที่ 5
- 15) ทำดอกไม้จันทร์ ตั้งอยู่ที่ 3 หมู่ที่ 7
- 16) ไม้ผล ตั้งอยู่ที่ 64/3 หมู่ที่ 6
- 17) เกษตรชีวภาพเกาะยอ ตั้งอยู่ที่ 64/3 หมู่ที่ 6
- 18) ผลิตและแปรรูปอาหารทะเลสาบสงขลา ตั้งอยู่ที่ 18 หมู่ที่ 4
- 19) ศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร อบต.เกาะยอ
- 20) เรือหางยาว ตั้งอยู่ที่ 31 หมู่ที่ 8
- 21) สหรัยผมนาง ตั้งอยู่ที่ 32/4 หมู่ที่ 4
- 22) อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำและฟื้นฟูป่าชายเลน ตั้งอยู่ที่ 7/1 หมู่ที่ 5

4.6.3 สภาพสังคม

- 1) การศึกษา

-โรงเรียนระดับประถมศึกษา มีจำนวน 2 แห่ง คือโรงเรียนวัดแหลมพ้อและโรงเรียนวัด

ท้ายขอ

- สถาบันสูงสุด มีจำนวน 1 แห่ง คือ สถาบันทักษิณคดีศึกษา (มีฐานะเทียบเท่าคณะหนึ่งของมหาวิทยาลัยทักษิณ)

2) สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดท้ายขอ, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดแหลมพ้อ

- วัด จำนวน 4 วัด ได้แก่ วัดเขาบ่อ หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย วัดแหลมพ้อ หมู่ที่ 4 บ้านสวนทุเรียน วัดโคกเปี้ยว หมู่ที่ 5 บ้านท่าไทร วัดท้ายขอ หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา

- สำนักสงฆ์ จำนวน 1 แห่ง คือ สำนักสงฆ์เขาภู หมู่ที่ 1 บ้านอ่าวทราย

- สถานปฏิบัติธรรม จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ ทิพยสถาน สถานที่ตั้ง หมู่ที่ 7 บ้านป่าโหนด

- ศาลเจ้า จำนวน 1 แห่ง คือ ศาลไต่กัง หมู่ที่ 8 บ้านท้ายเสา

4.7 ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ

ลักษณะเด่นของชุมชนเกาะยอ เป็นเกาะขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ในทะเลสาบสงขลา สามารถเดินทางด้วยรถยนต์จากตัวเมืองสงขลาเป็นระยะทางประมาณ 16 กิโลเมตร ข้ามสะพานติณสูลานนท์เชื่อมเข้าสู่ตัวเกาะได้โดยสะดวก ชุมชนเกาะยอได้รวมตัวกันจัดการท่องเที่ยว ทั้งในเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน โดยมีศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ และสำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลาเป็นผู้ดูแล มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบคณะกรรมการ มีการต้อนรับนักท่องเที่ยว บรรยายสรุป พร้อมมัลกุเทศก์ท้องถิ่นนำชม และมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ครบครัน ทั้งลานจอดรถ ห้องสุขา ร้านอาหาร และการรักษาความปลอดภัยที่ดี จนได้รับรางวัลหมู่บ้าน OTOP ระดับ 5 ดาวของประเทศ

กิจกรรมภายในชุมชน นมัสการพระนอนวัดแหลมพ้อ ชมศูนย์การเรียนรู้สถาบันทักษิณคดีศึกษา ซึ่งเป็นที่รวบรวมศิลปวัตถุและภูมิปัญญาจากทั่วภาคใต้ พักโฮมสเตย์ หรือรีสอร์ท ชมและเลือกซื้อผ้าทอเกาะยอ กว่า 200 กี่ ซึ่งลวดลายและเอกลักษณ์พิเศษ ชมวิถีชีวิตชุมชน การเลี้ยงปลากระพง การทำสวนผลไม้แบบผสม (ปลูกพืชหลายชนิดรวมกันในพื้นที่เดียว) แบบชาวใต้แท้ ๆ ฯลฯ

กรมส่งเสริมการเกษตร (ข้อมูลออนไลน์)

http://agrotourism.doae.go.th/webagro/select_all.html สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2554 ได้

กล่าวถึงกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ ไว้มีรายละเอียดดังนี้

- นั่งเรือหางยาว เพลิดเพลินกับธรรมชาติสวยงามยามเช้ารอบ ๆ เกาะยอ ชมวิถีชีวิตประมงกับการใช้เครื่องมือพื้นบ้าน ได้แก่ ไซนั่ง ไซนอน โพงพางในการจับสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษและเป็นการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และชมการเลี้ยงปลากระพงในกระชัง การให้อาหารปลา และการรับประทานอาหารทะเลในราคาพิเศษ

- การเลี้ยงปลากะพงขาว เป็นการเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เพราะสภาพน้ำในทะเลสาบสงขลาที่มีทั้งช่วงน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม เรียกกันว่า “ปลาสามน้ำ” นักท่องเที่ยวจะเพลิดเพลินกับการร่วมให้อาหารปลา หรือถ้าจะชิมปลากะพงขาว ก็มีร้านอาหารอยู่ในเครือข่ายของชมรมท่องเที่ยวเกษตร ในราคาถูกเป็นพิเศษ

- สาหร่ายพม nang คนเกาะยอเรียกกันว่า “สาหร่าย” ในประเทศไทยพบในทะเลสาบสงขลา รอบ ๆ เกาะยอเพียงแห่งเดียว สาหร่ายพม nang เป็นพืชชั้นต่ำ มีคุณค่าทางโภชนาการสูง นอกจากนี้ทางการแพทย์พบว่า สาหร่ายพม nangมีส่วนช่วยป้องกันโรคหลายอย่าง เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคตับ โรคโลหิตจาง และโรคมะเร็ง นักท่องเที่ยวชมและชิมสาหร่ายพม nang ในรูปสาหร่ายสด สาหร่ายแปรรูป เช่น ยำสาหร่าย แกงจืดสาหร่าย วุ้นสาหร่าย น้ำสาหร่าย

- สวนสมรม ของคุณลุงไพจิตร เป็นการทำการเกษตรแบบชาวใต้ดั้งเดิม คือ การทำการเกษตรแบบธรรมชาติมีการปลูกไม้ผลนานาชนิด เช่น ทุเรียน ลองกอง ส้มโอ สะตอ ฯลฯ ไม้ดอกไม้ประดับบนเนื้อที่ 24 ไร่ ซึ่งเน้นเกษตรธรรมชาติไม่ใช้สารเคมี นอกจากนี้ผู้ที่ไปท่องเที่ยวยังได้ชมการสาธิตการทำปุ๋ยสกัดชีวภาพ ชิมผลไม้หลากหลายชนิดตามฤดูกาล และการต้อนรับที่อบอุ่น จากลุงไพจิตร และคุณป้าถวิลวรรณ ปริสงศ์ เจ้าของสวน

- สวนจำปาตะขุณ นักท่องเที่ยวจะได้ชมและชิมรสชาติที่หวานหอมของจำปาตะขุณ อีกทั้งชมสาธิตการใช้ไค้ระ ห่อผลจำปาตะขุณ เพื่อป้องกันแมลงทำลาย

- สวนละมุด ที่บางคันมีอายุถึง 100 ปี มีรสชาติหวานหอม เหมาะสำหรับเป็นของฝาก

- ผ้าทอเกาะยอ ชมวิธีการทอผ้าด้วยมือ และเลือกซื้อผ้าทอลายสวยๆที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอเกาะยอกว่า 40 ลาย

4.8 แหล่งท่องเที่ยว

คู่มือการท่องเที่ยวเกาะยอ (ม.ป.ป. : 5-17) ได้กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวเกาะยอ ดังนี้

4.8.1 วัดท้ายขอ

สร้างเมื่อ พ.ศ.2311 ในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะยอ มีโบราณสถานที่สำคัญภายในวัดประกอบด้วย เจดีย์บนเขาเพชร อุโบสถ หอระฆัง หนุมาน ไม้แบบเรือนไทยอายุกว่า 200 ปี หลังคาใช้กระเบื้องดินเผาเกาะยอ มีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ คือ เสาเรือนกุฏิจะไม่ฝังลงในดิน แต่จะตั้งอยู่บนดินเสาและมิฐานรองรับเสาอันเป็นลักษณะเฉพาะของบ้านชาวไทยในภาคใต้เท่านั้น ภายในวัดยังมีเจดีย์ขนาดเล็ก 2 องค์ องค์หนึ่งเป็นเจดีย์ทรงระฆังมีลักษณะฐานเขียงและฐานบัวแอ่นโค้ง 2 ชั้น ส่วนยอดเป็นรูปบัวทรงกลมซ้อนลดหลั่นกันไป เรียกว่า บังทรงกลมเถา เจดีย์อีกองค์หนึ่งอยู่บนเนินด้านหลังบ่อน้ำสี่เหลี่ยม เป็นเจดีย์ก่ออิฐทรงระฆังย่อมุม

ไม้สิบสอง มีฐานบัว 5 ชั้น รองรับกระฉังจำลอง แต่ละชั้นลดหลั่นกันขึ้นไป ฐานบัวชั้นที่ 4 มีเจดีย์จำลองอยู่ที่มุมทั้งสี่เป็นเจดีย์จำลองทรงระฆังเหลี่ยม

4.8.2 เจดีย์เขาเพหาร

ตั้งอยู่หลังวัดท้ายขอ เป็นเจดีย์ทรงลังกา หรือทรงระฆังคว่ำ เขาเพหารเป็นสถานที่ที่ชาวเกาะขอใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และมีพิธีขึ้นเขาเพหารในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี

4.8.3 ที่พักระดมเขากุญ

เป็นที่พักระดมตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ รัชกาลที่ 19 แห่งกรุงศรีอยุธยา ตั้งอยู่บนยอดเขากุญ ซึ่งเป็นจุดที่สูงที่สุดของเกาะขอ บนเขามีโบราณสถานที่สำคัญคือ เจดีย์สมเด็จพระเจ้าเกาะขอตั้งอยู่ ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจและความศรัทธาของชาวเกาะขอ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปีจะมีงานห่มผ้าเจดีย์เพื่อนมัสการสมเด็จพระเจ้าเกาะขอ และเมื่อขึ้นมาสักการะสมเด็จพระเจ้าเกาะขอขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตัวเองแล้วยังสามารถชมทิวทัศน์ของสงขลาที่ว่า เมืองใหญ่ 2 ทะเล คือทะเลใน หมายถึง ทะเลสาบ และทะเลนอก หมายถึง ทะเลอ่าวไทยอันสวยงาม

4.8.4 วัดโคกเปี้ยว

ตั้งอยู่ติดทะเลสาบฝั่งทิศใต้ของเกาะขอ สร้างขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2425 ภายในวัดมีสถาปัตยกรรมโบสถ์เก่าแก่และต้นละมุดอายุกว่าร้อยปี เค้นตระหง่านอยู่หน้ากุฏิเดิมของท่านเจ้าอาวาสวัดโคกเปี้ยวในปัจจุบัน

4.8.5 ศาลเจ้าไต่ก้ง

ศาสนสถานที่แสดงถึงเชื้อสายจีนของชาวเกาะขอ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่งขณะนั้นชนชาติจีนได้เข้ามาค้าขายกับชาวไทยเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งได้เข้ามาตั้งรกรากสืบเชื้อสายในเกาะขอ ศาลเจ้าไต่ก้งสร้างขึ้นเพื่อสักการะบูชาและแสดงถึงความภูมิใจของชาวไทยที่สืบเชื้อสายจีนชาวเกาะขอ

4.8.6 วัดแหลมพ้อ

สร้างขึ้นเมื่อพ.ศ. 2360 เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปปางไสยาสน์องค์ใหญ่ตระการตา มีโบสถ์ที่มีความสวยงาม ตั้งอยู่ที่บ้านทุเรียน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะขอ ในอดีตเป็นวัดที่สำคัญของตำบลเกาะขอ

4.8.7 วัดเขาบ่อ

สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2477 วัดเขาบ่อมีหินรูปช้างอยู่ในวัด ว่ากันว่าหากผู้ใดมีโชค ถูบช้างแล้วจะได้เห็นเลข วัดเขาบ่อนี้เป็นวัดที่มีความเชื่อในเรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีตำนานเกี่ยวกับช้างขุด โดยเล่ากันว่าเมื่อผู้ใดมาขอมักจะได้อะไรตามที่ขอ จึงทำให้เป็นที่รู้จักของผู้คนโดยทั่วไป

4.8.8 สะพานดินสุลтанนท์

ตั้งชื่อตามพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษและองคมนตรี อดีตนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2523-2531) เป็นสะพานที่ถูกขนานนามว่ายาวที่สุดในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ระหว่างชายฝั่งอำเภอเมืองสงขลากับเกาะยอ ยาวประมาณ 940 เมตร และอีกช่วงหนึ่งคือระหว่างเกาะยอกับชายฝั่งอำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ยาวประมาณ 1,700 เมตร เริ่มก่อสร้างเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2527 แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2529

4.8.9 พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา

เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงวิถีชีวิตของชาวลีววัฒนธรรมพื้นบ้านท้องถิ่นอันมีเอกลักษณ์เฉพาะ ประวัติศาสตร์โบราณคดีและศิลปหัตถกรรม อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย โดยจัดแสดงเป็นห้องต่าง ๆ อาทิ ห้องประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ ห้องอาชีพหลักของชาวลีว ห้องผ้าทอพื้นเมือง ห้องการละเล่น ห้องศิลปหัตถกรรม ห้องอิสลามศึกษา ฯลฯ

4.8.10 สวนสมรม

เป็นสวนแห่งวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวเกาะยอ ภายในสวนที่อุดมสมบูรณ์ ปลูกผลไม้ นานาชนิดโดยไม่ใช้สารเคมีในการเกษตรและพาชม “โคระ” อุปกรณ์กันแมลงศัตรูพืชของจำปาตะขูนุ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ “ตรอม” อุปกรณ์เก็บลูกสวาหรือละมุดเกาะยอ รวมไปถึงผลไม้ตามฤดูกาล เช่น ทุเรียน เงาะ ลองกอง จำปาตะขูนุ ส้มโอ และกระท้อน

4.8.11 ฟาร์มเลี้ยงปลากระพงขาวในกระชัง

ชมกระชังปลาสามน้ำ เพาะเลี้ยงด้วยความเค็ม 3 ช่วง ของทะเลสาบสงขลา ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ซึ่งชาวเกาะยอเลี้ยงกันมาเป็นเวลาช้านาน ขึ้นชื่อเรื่องความสด เนื้อนุ่ม อร่อยที่สุดในประเทศไทย

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พุทธรชาติ ละอองมณี (2544 : บทคัดย่อ) งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นศึกษาไว้ 2 ประเด็นคือ สภาพการท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว การศึกษาสรุปได้ดังนี้

สภาพการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา มี 3 ด้านดังนี้ ด้านนักท่องเที่ยว คือ ลักษณะของนักท่องเที่ยว การขยายตัวของนักท่องเที่ยว กิจกรรมของนักท่องเที่ยว ด้านทรัพยากรและสินค้าท่องเที่ยว คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดรงช้าง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบสงขลา และแหลมสมิหลา และแหล่ง

ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และศาสนา ส่วนแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรม คือ ประเพณีลากพระและตักบาตรเทโว และสวนสัตว์สงขลา ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก คือ การคมนาคมขนส่ง การบริการด้านที่พัก

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา มี 3 ด้านดังนี้ ด้านทั่วๆ ไปมีหลายแนวทาง เช่น เน้นการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติผสมผสานกับด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา ด้านทรัพยากรและสินค้าท่องเที่ยว เช่น การพัฒนาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีความงดงามทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การปรับปรุงเส้นทาง การคมนาคมในแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานของบุคลากรด้านบริการนำเที่ยว เป็นต้น

สุพรรณ จุลนาคศิริ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษาเฉพาะกรณีหาดราไวย์ ชุมชนตำบลชอนคลาน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล ความมุ่งหมายเพื่อศึกษาความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาความต้องการ การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามผล

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หรือมีภารกิจหน้าที่ในการปฏิบัติงานอยู่ในตำบลชอนคลาน ซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่ม หัวหน้าครอบครัว ผู้นำศาสนา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น บุคลากรทางการศึกษา กลุ่มสตรี กลุ่มอาชีพ และกลุ่มเยาวชน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากภาคสนาม การจัดอบรม และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น การศึกษาดูงาน การถ่ายภาพประกอบ และสังเกตพฤติกรรมและเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาและความต้องการ ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านวิชาการในการจัดการ ทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนา จึงมีความต้องการให้พัฒนาประชาชนด้านความรู้ความเข้าใจและสร้างความตระหนักให้กับประชาชนให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนของตน ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนกำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมกับองค์ภาครัฐ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ประชาชนมีความเห็นว่าพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการดำเนินการในทุก

เรื่องในลักษณะคณะกรรมการในการพัฒนา ด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล ประชาชนขอเป็นผู้ติดตามและประเมินผลพร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะต่างๆ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะควรมีหน่วยงานระดับจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองคณาน กำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยอาศัยการประสานแผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้โดยการนำผลการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปศึกษาทำความเข้าใจ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการพัฒนาด้านอื่นๆ ต่อไป

สุภาพร รัตนตรัย (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาศักยภาพและแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างศึกษา 3 กลุ่ม ประกอบด้วย คณะทำงานบริหารองค์การส่วนตำบลเกาะขอม กลุ่มผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรเกาะขอมที่ทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีเครื่องมือในการวิจัยคือ เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อคำถามสำหรับการประชุมและสนทนากลุ่ม และแผนที่ตำบลเกาะขอม ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาสภาพพื้นที่ การประชุมและสนทนากลุ่ม จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพและนำเสนอผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกาะขอมโดยรวมมีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยศักยภาพด้านการท่องเที่ยวมีในระดับสูง เนื่องจากมีถึง 10 จุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ การตลาดการท่องเที่ยวมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีสินค้าจำหน่ายส่วนใหญ่เป็นผลไม้และผ้าทอคุณภาพดี มีความโดดเด่น แต่การแปรรูปและการส่งเสริมการตลาดยังมีน้อย โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะมีศักยภาพในระดับค่อนข้างต่ำ โดยรถขนาดใหญ่เดินทางไม่สะดวก ไม่มีรถบริการนักท่องเที่ยว ที่จอดรถและโทรศัพท์บริเวณจุดท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลมีศักยภาพในระดับค่อนข้างสูง โดยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการมีความร่วมมือกับเกษตรกรในพื้นที่และองค์กรภายนอก

แนวทางในการพัฒนาจุดท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกาะขอมขึ้นอยู่กับเจ้าของจุดท่องเที่ยว นั้น ๆ โดยมีความต้องการที่จะพัฒนาทั้งสินค้าและบริการ มีแนวคิดที่จะพัฒนาจุดท่องเที่ยวแห่งใหม่โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น มีโครงการพัฒนาถนนและป้ายเพื่อการท่องเที่ยว มีการพัฒนาด้านไฟฟ้าและการจัดการขยะ โดยเน้นเพิ่มความร่วมมือกันของสมาชิกในกลุ่ม ประสานความร่วมมือกับสมาชิกในชุมชนและองค์กรภายนอก

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ เร่งพัฒนาด้าน เพิ่มการโฆษณาประชาสัมพันธ์ การของบพัฒนาจากภาครัฐ โดยจะต้องสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตชุมชน และควรให้สถาบันทักษิณคดีศึกษาเข้ามาร่วมมือในโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในระดับนโยบายรัฐควรสนับสนุนงบประมาณ การพัฒนา การประชาสัมพันธ์ การกำหนดปีการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและส่งเสริมความร่วมมือกันของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

สุรางรัตน์ ช่วยวงศ์ญาติ (2547 : บทคัดย่อ) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ความรู้ ทักษะของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่น 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น 3) ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพส่วนบุคคล ความรู้ และทัศนคติของชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น 4) ปัญหาความต้องการ และข้อเสนอแนะของชุมชนต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อนอุบลรัตน์ ผู้ประกอบการค้าภายในบริเวณหาดบางแสน 2 และประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบพื้นที่หาดบางแสน 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อนอุบลรัตน์ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

(Purposive Sampling) จำนวน 16 คน ผู้ประกอบการค้าภายในบริเวณหาดบางแสน 2 เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 50 คน และประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบพื้นที่หาดบางแสน 2 เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 100 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 166 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ One – way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า

1) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มีความรู้ต่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมากที่สุดในเรื่องการท่องเที่ยวคือกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำ การท่องเที่ยวในท้องถิ่นช่วยสร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น การท่องเที่ยวในท้องถิ่นเป็นการท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรธรรมชาติเป็นองค์ประกอบหลักในการท่องเที่ยว การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวในท้องถิ่น การพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต้องมีการควบคุมดูแลรักษา จัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมไว้มากที่สุด ต้องมีการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน และการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรท้องถิ่นในการบริหารจัดการ

2) ผู้ประกอบการค้า มีความรู้ต่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมากที่สุดในเรื่อง การท่องเที่ยว คือ กิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำ การพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ต้องมีการควบคุม ดูแลรักษา และจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมไว้มากที่สุด และการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ต้องมีการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน

3) ประชาชน มีความรู้ต่อการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมากที่สุดในเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นต้องมีการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน

4) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ประกอบการค้า และประชาชน โดยรวมมีทัศนคติอยู่ในระดับมาก โดยมีทัศนคติว่า อบต. ควรรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของประชาชนเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้บริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น แต่ยังมีทัศนคติว่าการจัดการการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของ อบต. เท่านั้น

5) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ด้านการวางแผน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้ประกอบการค้ามีส่วนร่วมมากที่สุดในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวบริเวณหาด บางแสน 2 ด้านการตัดสินใจ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้ประกอบการค้ามีส่วนร่วมมากที่สุดในการร่วมประชุมหารือกับ อบต. เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวบริเวณหาดบางแสน 2 ด้านการดำเนินการ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมมากที่สุดในการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชม ผู้ประกอบการค้า มีส่วนร่วมมากที่สุดในการเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์รักษาความสะอาด ความสวยงาม และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน ส่วนประชาชนมีส่วนร่วมน้อยในทุกด้าน

6) ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ประชาชน ที่มีเพศ อายุ ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7) ปัญหา ความต้องการและข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น มีปัญหามากที่สุดในเรื่อง ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของร้านอาหาร ซึ่งมีรูปแบบการก่อสร้างไม่เป็นมาตรฐาน เดียวกันและไม่คงทนถาวร มีการเคลื่อนย้ายตามระดับน้ำขึ้น – ลง มีการสร้างร้านอาหารล่องลำไปในน้ำและบริเวณหาดทำให้ไม่มีพื้นที่เล่นน้ำและพักผ่อน มีปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากขยะ น้ำเน่าเสีย เศษอาหาร และสิ่งปฏิกูลที่ทิ้งลงไปในน้ำและบริเวณหาด ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบควรเข้าไปดูแล จัดการปัญหาเหล่านี้ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณ

รอบหาดบางแสน 2 เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวหาดบางแสน 2 และควรมีการส่งเสริมและพัฒนาให้หาดบางแสน 2 เป็นสถานที่ท่องเที่ยวระดับประเทศต่อไป

บทที่ 3

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามแบบเจาะจงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 ชุด เพื่อรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

3.1 ดำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การสำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งปรากฏผลตามรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 7 ประเด็น ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน บ้านพักอาศัย ซึ่งปรากฏผลดังนี้

1. เพศ

ตาราง 1 เพศ

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-เพศชาย	20	40
-เพศหญิง	30	60
รวม	50	100

จากตารางที่ 1 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 40 ซึ่งเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

2. อายุ

ตาราง 2 อายุ

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-อายุ 20 – 29 ปี	4	8
-อายุ 30 – 39 ปี	12	24
-อายุ 40 – 49 ปี	26	52
-อายุ 50 – 59 ปี	5	10
-อายุ 60 ปีขึ้นไป	3	6
รวม	50	100

จากตารางที่ 2 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 40 – 49 ปีคิดเป็นร้อยละ 52 รองลงมาอายุ 30 – 39 ปีคิดเป็นร้อยละ 24 อายุ 50 – 59 ปีคิดเป็นร้อยละ 10 อายุ 20 – 29 ปีคิดเป็นร้อยละ 8 และช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 6 ตามลำดับ

3. ระดับการศึกษา

ตาราง 3 ระดับการศึกษา

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-ระดับประถมศึกษา	20	40
-ระดับมัธยมศึกษา	12	24
-ระดับอนุปริญญา / ปวส.	8	16
-ระดับปริญญาตรี	10	20
รวม	50	100

จากตารางที่ 3 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาระดับมัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 24 ระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 20 และระดับอนุปริญญา / ปวส.คิดเป็นร้อยละ 16 ตามลำดับ

4. อาชีพหลัก

ตาราง 4 อาชีพหลัก

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-รับจ้างทั่วไป	9	18
-เกษตรกร	16	32
-ธุรกิจส่วนตัว	7	14
-แม่บ้าน	5	10
-รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	5	10
-พนักงานบริษัท	4	8
-อื่น ๆ ข้าราชการบำนาญ, ประมง	4	8
รวม	50	100

จากตารางที่ 4 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 32 รองลงมาคืออาชีพรับจ้างทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 18 อาชีพธุรกิจส่วนตัวคิดเป็นร้อยละ 14 อาชีพแม่บ้านและอาชีพรับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจในสัดส่วนที่เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 10 และอาชีพพนักงานบริษัทและอาชีพอื่น ๆ เช่น ข้าราชการบำนาญในสัดส่วนที่เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 8 ตามลำดับ

5. รายได้ต่อเดือน

ตาราง 5 รายได้ต่อเดือน

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-ต่ำกว่า 5,000 บาท	2	4
-5,001 – 10,000 บาท	25	50
-10,001 – 15,000 บาท	20	40
-15,001 – 20,000 บาท	2	4
-20,001 บาทขึ้นไป	1	2
รวม	50	100

จากตารางที่ 5 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาคือรายได้ 10,001 – 15,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 40

รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทและรายได้ 15,001 – 20,000 บาทในสัดส่วนที่เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 4 และรายได้ 20,001 บาทขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ

6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ตาราง 6 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-ระยะเวลาดำรง 3 ปี	1	2
-ระยะเวลา 3 – 5 ปี	3	6
-ระยะเวลา 6 – 8 ปี	6	12
-ระยะเวลา 9 – 12 ปี	8	16
-ระยะเวลา 12 ปีขึ้นไป	32	64
รวม	50	100

จากตารางที่ 6 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ระยะเวลา 12 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 64 รองลงมาคือระยะเวลา 9 – 12 ปีคิดเป็นร้อยละ 16 ระยะเวลา 6 – 8 ปีคิดเป็นร้อยละ 12 ระยะเวลา 3 – 5 ปีคิดเป็นร้อยละ 6 และระยะเวลาดำรง 3 ปีคิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ

7. บ้านพักอาศัย

ตาราง 7 บ้านพักอาศัย

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-บ้านพักตนเอง	38	76
-บ้านบิดา – มารดา	9	18
-บ้านญาติ	21	4
-บ้านเช่า	1	2
รวม	50	100

จากตารางที่ 7 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีบ้านพักอาศัยเป็นบ้านพักตนเอง คิดเป็นร้อยละ 76 รองลงมาคือบ้านบิดา – มารดา คิดเป็นร้อยละ 18 บ้านญาติ คิดเป็นร้อยละ 4 และบ้านเช่า คิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมมีทรัพยากรที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น มีลักษณะทางกายภาพเอื้อให้มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งอาหารบนดินและในน้ำ อีกทั้งยังมีความเป็นธรรมชาติและทิวทัศน์ที่สวยงาม มีพื้นที่ทำสวนผลไม้บริเวณส่วนกลางของเกาะ มีดินที่มีคุณสมบัติสามารถปลูกผลไม้ได้รสชาติอร่อย ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือน โดยเกาะขอมมีจุดเด่นอยู่ 3 ภูมิ ได้แก่ ภูมิทัศน์ ความสวยงามของวิวทิวทัศน์เป็นภูเขาและทะเล ภูมิทรัพยากร ในทะเลมีกุ้ง หอย ปู ปลา บนบกมีผลไม้รสชาติอร่อย ได้ดินมีน้ำสามารถบรรจุขายได้ สุดท้าย ภูมิปัญญาชาวบ้าน การทำเครื่องปั้นดินเผา การทอผ้าที่ขึ้นชื่อ การทำไชนั่งและไชนอน (จากการสัมภาษณ์ นิตย์ พงศ์พฤกษ์ ประธานคณะกรรมการโครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม)

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการศึกษออกเป็น 4 ประเด็น คือ มิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน และภาวะผู้นำ ซึ่งปรากฏผลดังนี้

ตาราง 8 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับปัญหาและ อุปสรรค
-มิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	2.72	1.05	ปานกลาง
-การมีส่วนร่วมของชุมชน	2.73	0.96	ปานกลาง
-การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน	2.59	0.94	ปานกลาง
-ภาวะผู้นำ	2.55	0.06	ปานกลาง
รวม	2.65	0.12	ปานกลาง

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.65$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนเกาะขอมมีปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.73$) รองลงมาคือมีปัญหาและอุปสรรคด้านการมิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ($\bar{X} = 2.72$) การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน ($\bar{X} = 2.59$) และภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 2.55$)

ตามลำดับ และสามารถแยกรายละเอียดในการนำเสนอตามกำหนดการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

ตาราง 9 มิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับปัญหาและ อุปสรรค
-ชุมชนมีวิถีชีวิต ความเป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	2.56	1.25	ปานกลาง
-ชุมชนมีทรัพยากรที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	2.62	1.27	ปานกลาง
-ชุมชนมีเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางภายในชุมชนสะดวก ไม่ยุ่งยากและปลอดภัย	2.92	0.82	ปานกลาง
-ชุมชนมีป้ายและสัญลักษณ์บอกเส้นทางที่เข้าใจง่ายชัดเจน	2.74	0.83	ปานกลาง
-ชุมชนมีลักษณะที่ตั้งของชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้	2.70	1.03	ปานกลาง
-ชุมชนมีศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาในอนาคต	2.76	1.03	ปานกลาง
รวม	2.72	1.05	ปานกลาง

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านมิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนเกาะขอมมีเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางภายในชุมชนสะดวก ไม่ยุ่งยากและปลอดภัยระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.92$) รองลงมาคือชุมชนมีศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาในอนาคต ($\bar{X} = 2.76$) ชุมชนมีป้ายและสัญลักษณ์บอกเส้นทางที่เข้าใจง่ายชัดเจน ($\bar{X} = 2.74$) ชุมชนมีลักษณะที่ตั้งของชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ ($\bar{X} = 2.70$) ชุมชนมีทรัพยากรที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ($\bar{X} = 2.62$) และชุมชนมีวิถีชีวิต ความเป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ($\bar{X} = 2.56$) ตามลำดับ

ตาราง 10 การมีส่วนร่วมของชุมชน

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับปัญหาและ อุปสรรค
-ชุมชนมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนอยู่เสมอ	2.80	1.09	ปานกลาง
-ชุมชนมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกในการ รองรับนักท่องเที่ยว	2.88	0.90	ปานกลาง
-ชุมชนมีการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ ของพื้นที่ในชุมชน	2.78	0.94	ปานกลาง
-ชุมชนมีการคำนึงถึงคุณภาพในการให้บริการแก่นัก ท่องเที่ยว /ผู้มาเยือน	2.86	1.07	ปานกลาง
-ชุมชนมีการจัดการด้านความปลอดภัยในชุมชน	2.90	1.01	ปานกลาง
-ชุมชนมีการสร้างมาตรการเฝ้าระวัง และป้องกัน ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรม	2.78	0.86	ปานกลาง
-ชุมชนมีกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน หรือกิจกรรม ประจำวันของชุมชนซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนใน ชุมชน	2.84	1.13	ปานกลาง
-ชุมชนมีการรวมกลุ่มของชุมชนในการจัดการใน รูปแบบของชมรมโดยมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม / ชมรม	2.64	1.02	ปานกลาง
-ชุมชนมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมหรือ โครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.70	1.02	ปานกลาง
-ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการบริหาร จัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.54	0.86	ปานกลาง
-ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไข ปัญหาในการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.50	0.71	น้อย
-ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการบริหาร และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.50	0.84	น้อย
รวม	2.73	0.96	ปานกลาง

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.73$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนเกาะขอมมีปัญหาและอุปสรรคด้านการจัดการความปลอดภัยในชุมชนระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.90$) รองลงมาคือชุมชนมีการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.88$) ชุมชนมีการคำนึงถึงคุณภาพในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว/ผู้มาเยือน ($\bar{X} = 2.86$) ชุมชนมีกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน หรือกิจกรรมประจำวันของชุมชนซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน ($\bar{X} = 2.84$) ชุมชนมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนอยู่เสมอ ($\bar{X} = 2.80$) ชุมชนมีการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ในชุมชนและชุมชนมีการสร้างมาตรการเฝ้าระวัง และป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรมในสัดส่วนที่เท่ากัน ($\bar{X} = 2.78$) ชุมชนมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.70$) ชุมชนมีการรวมกลุ่มของชุมชนในการจัดการในรูปแบบของชมรมโดยมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม / ชมรม ($\bar{X} = 2.64$) ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.54$) และชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการบริหารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในสัดส่วนเท่ากัน ($\bar{X} = 2.50$) ตามลำดับ

ตาราง 11 การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับปัญหาและ อุปสรรค
-ชุมชนได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ หรือเอกชนในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	2.52	1.05	ปานกลาง
-ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือเอกชนด้านงบประมาณเพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว	2.56	0.99	ปานกลาง
-ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน	2.68	0.86	ปานกลาง
-ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว	2.60	0.85	ปานกลาง
รวม	2.59	0.94	ปานกลาง

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.59$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนเกาะขอมมีปัญหาและอุปสรรคด้านการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.68$) รองลงมาคือชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนด้านการพัฒนานุเคราะห์ด้านการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.60$) ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือเอกชนด้านงบประมาณเพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.56$) และชุมชนได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ หรือเอกชนในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.52$) ตามลำดับ

ตาราง 12 ภาวะผู้นำ

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	ระดับปัญหาและ อุปสรรค
-ผู้นำชุมชนมีการวางแผนการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างชัดเจน	2.52	0.86	ปานกลาง
-ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการบริหารงบประมาณ เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน	2.60	0.99	ปานกลาง
-ผู้นำชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาด้านการ ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง	2.62	1.04	ปานกลาง
-ผู้นำชุมชนมีการควบคุมดูแลและประเมินผลเกี่ยวกับการ บริหารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.56	1.01	ปานกลาง
-ผู้นำชุมชนมีความรับผิดชอบต่อการบริหารและพัฒนา แหล่งท่องเที่ยว	2.44	0.95	น้อย
รวม	2.55	0.06	ปานกลาง

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านภาวะผู้นำโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.55$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนเกาะขอมมีปัญหาและอุปสรรคด้านผู้นำชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.62$) รองลงมาคือผู้นำชุมชนมีความสามารถในการบริหารงบประมาณเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ($\bar{X} = 2.60$) ผู้นำชุมชนมีการควบคุมดูแลและประเมินผลเกี่ยวกับการบริหารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

($\bar{X} = 2.56$) ผู้นำชุมชนมีการวางแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 2.52$) และผู้นำชุมชนมีความรับผิดชอบต่อการบริหารและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.44$) ตามลำดับ

3.2 วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในกรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขือ อำเภอมะนัง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ 1) จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในกรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขือ อำเภอมะนัง จังหวัดสงขลา 2) จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในกรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขือ อำเภอมะนัง จังหวัดสงขลา 3) โอกาส ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของชุมชนที่เอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานของชุมชน และ 4) อุปสรรค ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งปรากฏผลตามรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 13 ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จุดแข็ง	จุดอ่อน
-ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขือเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งมีความน่าสนใจเช่น ภูมิปัญญาการทอผ้า การทำเกษตรแบบผสมผสาน (สวนสมรม) การทำประมง เป็นต้น -ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งการเดินทางที่สะดวกโดยการมีป้ายบอกทิศทางและป้ายสื่อความหมายที่ชัดเจน -ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขือมีสถานที่อำนวยความสะดวกในการพักผ่อนแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบของโฮมสเตย์ อีกทั้งยังมี	-ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขือขาดการประสานงานระหว่างองค์การปกครองท้องถิ่นและชุมชน -ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขือขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ร้านอาหารทะเล และร้านอาหารพื้นเมืองที่คอยอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าเฉพาะหรือเป็นเอกลักษณ์ของตำบล เช่น ผ้าทอเกาะขอม อาหารแปรรูปจากผลิตภัณฑ์ทางทะเล เครื่องปั้นดินเผา และปลากระพงขาวซึ่งถือได้ว่ามีรสชาติอร่อย	
โอกาส	อุปสรรค
-ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมมีการร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น มหาวิทยาลัยในการอบรมความรู้เกี่ยวกับมัลลเทศก์และชุมมัลลเทศก์ท้องถิ่น อีกทั้งร่วมมือกับโรงเรียนในท้องถิ่นในการร่างหลักสูตรบูรณาการการท่องเที่ยวเกาะขอมเพื่อให้เยาวชนรักและหวงแหนท้องถิ่นตน -ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมส่งเสริมการพัฒนาระบบโฮมสเตย์ของเกาะขอมให้เป็นการศึกษารูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนให้มากขึ้น	-ข่าวความรุนแรงอย่างต่อเนื่องของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดน รวมทั้งในพื้นที่สงขลาเอง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวจากความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัย

จากการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในกรณีศึกษาชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า

1. จุดแข็ง

1.1 ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งมีความน่าสนใจเช่น ภูมิปัญญาการทอผ้า การทำเกษตรแบบผสมผสาน (สวนสมรม) การทำประมง เป็นต้น

ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมมีแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มากมาย เช่น วัดท้ายขอมจัดเป็นวัดที่มีความเก่าแก่ถูกสร้างขึ้นในสมัยกรุงธนบุรี มีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่เป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ เจดีย์เขาเพชรเป็นเจดีย์ทรงลังกา กุฏิเจ้าอาวาสเป็นเรือนไทยที่

ปลูกโดยใช้หลักมงคลสูตร ศาลาการเปรียญ และอุโบสถซึ่งหลังคาทำจากกระเบื้องดินเผา บ่อน้ำโบราณถูกขุดขึ้นในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เจดีย์แบบบัวกลุ่มและเจดีย์แบบย่อมุมไม้สิบสอง, วัดโคกเปี้ยว สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ลักษณะเด่นคือโบสถ์ซึ่งหลังคาทำจากกระเบื้องเกาเขย, วัดแหลมพ้อ มีปูชนียวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ พระสมเด็จเกาเขยปางมารวิชัย พระพุทธรูปปางลีลา พระพรหม พระโพธิสัตว์กวนอิม สมเด็จเจ้าพะโคะ สมเด็จเจ้าเกาะใหญ่ สมเด็จเจ้าจอมทอง สมเด็จพระพุทธอาจารย์ และพระพุทธรูปไสยาสน์ปางปรินิพพาน ขนาด 42.9 เมตร, วัดเขาบ่อ มีสิ่งดึงดูดใจ ได้แก่ ทวดหัวช้าง บ่อน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ถ้ำโบราณ และพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทั้งคลังความรู้และประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ของภาคใต้ ภายในพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยามีการจัดแสดงแบ่งเป็นกลุ่ม 4 กลุ่มอาคาร อาคารนวมิณทร์ กลุ่มอาคารหลังคาบตานอ อาคารกลุ่มบ้านหลังคาปั้นหย่า อาคารกลุ่มบ้านหลังคาจั่ว ซึ่งเป็นการจัดแสดงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาต่าง ๆ ของคนในสมัยก่อน โดยใช้วัตถุของจริงประมาณ 50,000 ชิ้น ผสมผสานกับสื่อต่าง ๆ เช่น หุ่นจำลอง เสียง ภาพ วิดีทัศน์ นอกจากนี้มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าและสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ซึ่งได้แก่ผ้าทอเกาะยอซึ่งเป็นผ้าทอพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงและมีความประณีตในการทอและมีสีสันลวดลายต่าง ๆ สวยงาม ปัจจุบันมีชาวบ้านรวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มทอผ้าได้แก่ กลุ่มราชวัตรแสงส่องหล้า 1 กลุ่มทอผ้าพิกุล กลุ่มแม่บ้านเกษตรทอผ้าเกาะยอ และกลุ่มทอผ้าร่มไทร ซึ่งพบว่า ชาวเกาะยอมีอาชีพทอผ้า ประมาณ 200 คน และสามารถผลิตผ้าทอเกาะยอได้ประมาณปีละ 100,000 หลา (รายงานการพัฒนาตำบลเกาะยอ: 2554)

1.2 ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งการเดินทางที่สะดวกโดยการมีป้ายบอกทิศทางและป้ายสื่อความหมายที่ชัดเจน

ด้วยพื้นที่ของชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอเป็นเกาะที่ตั้งอยู่กลางทะเลสาบสงขลา ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ มีเนื้อที่ทั้งหมด 11,000 ตารางกิโลเมตร ประกอบอาชีพทำการประมงและการเกษตรเป็นหลัก ลักษณะชุมชนส่วนใหญ่เป็นพี่น้องกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันจึงง่ายต่อการดูแลโดยปกติภายในชุมชนจะมีการลาดตระเวนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกับตำรวจชุมชนเกาะยอ (ตำรวจบ้าน) และตำรวจภูธรเมืองสงขลา ร่วมมือกันโดยมีการลาดตระเวน 2 วัน ต่อ 1 ครั้ง หรือวันเว้นวันยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และบริเวณพื้นที่โดยรอบ ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจในเรื่องความปลอดภัย อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่นจัดให้มีการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยจัดอบรมเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยแต่ละหมู่บ้านโดยการจัดเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก

ความสะดวกและช่วยกันดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความมั่นใจในความปลอดภัย โดยคำนึงถึงคุณภาพในการให้บริการและไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว

1.3 ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมมีสถานที่อำนวยความสะดวกในการพักผ่อนแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบของโฮมสเตย์ อีกทั้งยังมีร้านอาหารทะเล และร้านอาหารพื้นเมืองที่คอยอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าเฉพาะหรือเป็นเอกลักษณ์ของตำบล เช่น ผ้าทอเกาะขอม อาหารแปรรูปจากผลิตภัณฑ์ทางทะเล เครื่องปั้นดินเผา และปลากระพงขาวซึ่งถือได้ว่ามีรสชาติอร่อย

ร้านจำหน่ายอาหารทะเลแปรรูปนั้นมีอยู่จำนวนหลายร้าน ซึ่งนักท่องเที่ยวนิยม มาเลือกใช้บริการทุกวันรวมทั้งนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียเช่นกัน ผลิตภัณฑ์ภายในร้านนั้นมีอยู่หลายรูปแบบให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อและชม เช่น กะปิ ไตปลา ปลาเค็ม ปลาแดดเดียว ซึ่งมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่นำวัตถุดิบมาจากตำบลเกาะขอม

2. จุดด้อยหรือจุดอ่อน

2.1 ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมขาดการประสานงานระหว่างองค์การปกครองท้องถิ่นและชุมชน

เนื่องจากชุมชนเห็นว่าเรื่องการจัดการท่องเที่ยวหรือการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ขององค์การปกครองท้องถิ่น อีกทั้งไม่มีการให้ตัวแทนชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นหรือเชิญประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดทำแผนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวของชุมชน เพราะชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนได้รับผลกระทบโดยตรงจากการท่องเที่ยว การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขอมควรจะมีโอกาสให้ชุมชนและกลุ่มต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยน เสนอความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดทิศทางในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะขอม แผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยชุมชนเองมีความพร้อมและมีศักยภาพในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

2.2 ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ถึงแม้ว่าชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมซึ่งมีการจัดการท่องเที่ยวโดยนายคำพ เสาวคนธ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับรางวัลองค์กรบริหารส่วนตำบลที่มีผลงานดีเด่นสาขาพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเมื่อปี พ.ศ.2554 ในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งองค์กรท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญแต่ยังขาดการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละตำบล ดังนั้นหน่วยงานปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางโดยตรง ควรดำเนินการจัดสรรงบประมาณต่าง ๆ ลงสู่พื้นที่อย่างทั่วถึง เนื่องจากชุมชนมองว่าหากองค์กร

ท้องถิ่นไม่ให้การสนับสนุนโดยเฉพาะด้านงบประมาณ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ก็เป็นไปได้ยากซึ่งปัญหาที่พบคือ ปัญหา/อุปสรรคในการติดต่อประสานงาน เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรภายในหน่วยงาน จึงทำให้การติดต่อประสานงานยากลำบาก

3. โอกาส

3.1 ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมควรมีการร่วมมือกับองค์กรภายนอก

ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมควรมีการร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น มหาวิทยาลัยในการอบรมความรู้เกี่ยวกับมัลคูลเทศก์และยูมัลคูลเทศก์ท้องถิ่น อีกทั้งร่วมมือกับโรงเรียนในท้องถิ่นในการร่างหลักสูตรบูรณาการการท่องเที่ยวเกาะขอมเพื่อให้เยาวชนรักและหวงแหนท้องถิ่นตน

3.2 ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมควรส่งเสริมการพักแรมแบบโฮมสเตย์ของเกาะขอมให้เป็นการศึกษารูปแบบชีวิตการดำเนินชีวิตของชุมชนให้มากขึ้น

ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมควรมีการร่วมมือกับองค์กรภายนอกและจัดอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานโฮมสเตย์ให้กับชุมชนหรือผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ องค์การปกครองท้องถิ่นควรมีมาตรการที่เข้มงวดในการดูแลเรื่องผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ โดยเฉพาะด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ขยะและมลภาวะทางเสียง นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโฮมสเตย์ในรูปแบบของกลุ่ม ชมรม หรือสหกรณ์ ซึ่งมีชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการโฮมสเตย์แต่ละด้านอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการกระจายรายได้

4. อุปสรรค

4.1 ขาดความรุนแรงอย่างต่อเนื่องของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดน รวมทั้งในพื้นที่สงขลาเอง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัย

บทที่ 3

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

จากการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
เกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามแบบเจาะจงกลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 50 ชุด ผลการศึกษาปรากฏผลดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ปรากฏผลดังนี้

1.เพศ

ตาราง 1 เพศ

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-เพศชาย	20	40
-เพศหญิง	30	60
รวม	50	100

จากตารางที่ 1 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมา
เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 40 ซึ่งเพศหญิงมากกว่าเพศชาย

2.อายุ

ตาราง 2 อายุ

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-อายุ 20 – 29 ปี	4	8
-อายุ 30 – 39 ปี	12	24
-อายุ 40 – 49 ปี	26	52
-อายุ 50 – 59 ปี	5	10
-อายุ 60 ปีขึ้นไป	3	6

รวม	50	100
-----	----	-----

จากตารางที่ 2 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 40 – 49 ปีคิดเป็นร้อยละ 52 รองลงมาคืออายุ 30 – 39 ปีคิดเป็นร้อยละ 24 อายุ 50 – 59 ปีคิดเป็นร้อยละ 10 อายุ 20 – 29 ปีคิดเป็นร้อยละ 8 และช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 6 ตามลำดับ

3.ระดับการศึกษา

ตาราง 3 ระดับการศึกษา

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-ระดับประถมศึกษา		40
-ระดับมัธยมศึกษา		24
-ระดับอนุปริญญา / ปวส.		16
-ระดับปริญญาตรี		20
รวม		100

จากตารางที่ 3 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 24 ระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 20 และระดับอนุปริญญา / ปวส.คิดเป็นร้อยละ 16 ตามลำดับ

4.อาชีพหลัก

ตาราง 4 อาชีพหลัก

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-รับจ้างทั่วไป		18
-เกษตรกร		32
-ธุรกิจส่วนตัว		14
-แม่บ้าน		10
-รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ		10
-พนักงานบริษัท		8
-อื่น ๆ ข้าราชการบำนาญ, ประมง		8
รวม		100

จากตารางที่ 4 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 32 รองลงมาคืออาชีพรับจ้างทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 18 อาชีพธุรกิจส่วนตัวคิดเป็นร้อยละ 14 อาชีพแม่บ้านและอาชีพรับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจในสัดส่วนที่เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 10 และอาชีพพนักงานบริษัทและอาชีพอื่น ๆ เช่น ข้าราชการบำนาญในสัดส่วนที่เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 8 ตามลำดับ

5.รายได้ต่อเดือน

ตาราง 5 รายได้ต่อเดือน

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-ต่ำกว่า 5,000 บาท	2	4
-5,001 – 10,000 บาท	25	50
-10,001 – 15,000 บาท	20	40
-15,001 – 20,000 บาท	2	4
-20,001 บาทขึ้นไป	1	2
รวม	60	100

จากตารางที่ 5 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาคือรายได้ 10,001 – 15,000 บาทคิดเป็นร้อยละ 40 รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทและรายได้15,001 – 20,000 บาทในสัดส่วนที่เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 4 และรายได้ 20,001 บาทขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ

6.ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ตาราง 6 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-ระยะเวลาต่ำกว่า 3 ปี	1	2
-ระยะเวลา 3 – 5 ปี	3	6
-ระยะเวลา 6 – 8 ปี	6	12
-ระยะเวลา 9 – 12 ปี	8	16
-ระยะเวลา 12 ปีขึ้นไป	32	64
รวม	50	100

จากตารางที่ 6 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ระยะเวลา 12 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 64 รองลงมาคือระยะเวลา 9 – 12 ปีคิดเป็นร้อยละ 16 ระยะเวลา 6 – 8 ปีคิดเป็นร้อยละ 12 ระยะเวลา 3 – 5 ปีคิดเป็นร้อยละ 6 และระยะเวลาดำรงที่ต่ำกว่า 3 ปีคิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ

7.บ้านพักอาศัย

ตาราง 7 บ้านพักอาศัย

รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
-บ้านพักตนเอง	38	76
-บ้านบิดา – มารดา	9	18
-บ้านญาติ	21	4
-บ้านเช่า	1	2
รวม	50	100

จากตารางที่ 7 ปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีบ้านพักอาศัยเป็นบ้านพักตนเอง คิดเป็นร้อยละ 76 รองลงมาคือบ้านบิดา – มารดา คิดเป็นร้อยละ 18 บ้านญาติ คิดเป็นร้อยละ 4 และบ้านเช่า คิดเป็นร้อยละ 2 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เกาะขอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 4 ประเด็น คือ มิติการพัฒนา, การมีส่วนร่วม, การสนับสนุนจากภายนอก และภาวะผู้นำ ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 8 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับปัญหาและอุปสรรค
-มิติการพัฒนา	2.72	1.05	ปานกลาง
-การมีส่วนร่วม	2.72	0.96	ปานกลาง
-การสนับสนุนจากภายนอก	2.63	0.94	ปานกลาง
-ภาวะผู้นำ	2.58	0.06	ปานกลาง
รวม	2.65	0.12	ปานกลาง

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.65$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.73$) รองลงมาคือมิติการพัฒนา ($\bar{X} = 2.72$) การสนับสนุนจากภายนอก ($\bar{X} = 2.59$) และภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 2.55$) ตามลำดับ

ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมมีทรัพยากรที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ลักษณะทางกายภาพเอื้อให้เกาะขอมมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งอาหารบนดินและในน้ำ อีกทั้งยังมีความเป็นธรรมชาติและทิวทัศน์ที่สวยงาม พื้นที่ทำสวนผลไม้จะอยู่บริเวณส่วนกลางของเกาะ มีดินที่มีคุณสมบัติสามารถปลูกผลไม้ได้รสชาติอร่อย ล้วนเป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือน โดยเกาะขอมมีจุดเด่นอยู่ 3 ภูมิ ได้แก่ ภูมิทัศน์ ความสวยงามของวิวทิวทัศน์เป็นภูเขาและทะเล ภูมิทรัพยากร ในทะเลมีกุ้ง หอย ปู ปลา บนบกมีผลไม้รสชาติอร่อย ได้ดินมีน้ำสามารถบรรจุขายได้ สุดท้าย ภูมิปัญญาชาวบ้าน การทำเครื่องปั้นดินเผา การทอผ้าที่ขึ้นชื่อ การทำไฉนั้งและไฉนอน (จากการสัมภาษณ์ คุณนิษฐ์ พงศ์พฤกษ์ ประธานคณะกรรมการโครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม) นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขอมยังมีนโยบายพัฒนาตำบลเกาะขอม โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ มีการประสานความร่วมมือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ มีการจัดเวทีประชาคมในการสำรวจปัญหาและความต้องการ เพื่อนำมาจัดทำแผนงาน โครงการในการพัฒนาตำบล อีกทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้มีแหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพร้อมทั้งปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในตำบล รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วม

ซึ่งจากรายละเอียดด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถนำเสนอตามกำหนดการศึกษาทั้ง 4 ประเด็น ดังนี้

1.มิตีการพัฒนา

ตาราง 9 มิตีการพัฒนา

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับปัญหาและอุปสรรค
-ชุมชนมีวิถีชีวิต ความเป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	2.54	1.25	ปานกลาง
-ชุมชนมีทรัพยากรที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	2.66	1.27	ปานกลาง
-ชุมชนมีเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางภายในชุมชนสะดวก ไม่ยุ่งยากและปลอดภัย	2.88	0.82	ปานกลาง
-ชุมชนมีป้ายและสัญลักษณ์บอกเส้นทางที่เข้าใจง่ายชัดเจน	2.82	0.83	ปานกลาง
-ชุมชนมีลักษณะที่ตั้งของชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้	2.62	1.03	ปานกลาง
-ชุมชนมีศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาในอนาคต	2.80	1.03	ปานกลาง
รวม	2.72	1.05	ปานกลาง

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านมิตีการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนมีเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางภายในชุมชนสะดวก ไม่ยุ่งยากและปลอดภัยระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.92$) รองลงมาคือชุมชนมีศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาในอนาคต ($\bar{X} = 2.76$) ชุมชนมีป้ายและสัญลักษณ์บอกเส้นทางที่เข้าใจง่าย ชัดเจน ($\bar{X} = 2.74$) ชุมชนมีลักษณะที่ตั้งของชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ ($\bar{X} = 2.70$) ชุมชนมีทรัพยากรที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ($\bar{X} = 2.62$) และชุมชนมีวิถีชีวิต ความเป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ($\bar{X} = 2.56$) ตามลำดับ

การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะขอม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวจะทำให้ง่ายต่อการดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้คงอยู่อย่างยั่งยืนและเกิดประโยชน์ต่อชุมชน อันจะนำมาซึ่งการกระจายรายได้ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และผลตอบแทนที่ได้รับจะนำกลับมาบำรุงรักษาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเพราะว่าชุมชนเองเป็นเจ้าของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนเองก็ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการท่องเที่ยว การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดำเนินงาน

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขอมควรเปิดโอกาสให้ชุมชนและกลุ่มต่างๆ ได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยน
เสนอความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดทิศทางในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะขอม แผนการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยชุมชนเองมีความพร้อมและมีศักยภาพในการต้อนรับนักท่องเที่ยว
แต่โครงสร้างพื้นฐานและการบริการสาธารณะยังคงเป็นอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ถนนที่
ใช้สัญจรภายในเกาะ มีลักษณะเป็นถนนเส้นเล็กและแคบไม่สามารถรองรับรถโดยสารขนาดใหญ่ให้สัญจรไปมา
ได้ บางช่วงของถนนชำรุดขาดการดูแล มีหญ้าและต้นไม้กีดขวางการจราจร ทางองค์การบริหารส่วนตำบล
ได้เสนอของบประมาณจัดทำโครงการปรับปรุงถนนสายวัฒนธรรม อีกทั้งด้วยพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดทำให้
ไม่มีพื้นที่เพียงพอสำหรับจอดรถ นักท่องเที่ยวต้องจอดรถริมถนนซึ่งทำให้การจราจรภายในชุมชนไม่
สะดวกและอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ ป้ายและสัญลักษณ์บอกเส้นทางบางส่วนชำรุดและไม่ได้รับการ
ซ่อมแซม

2.การมีส่วนร่วม

ตาราง 10 การมีส่วนร่วม

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับปัญหาและ อุปสรรค
-ชุมชนมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนอยู่ เสมอ	2.84	1.09	ปานกลาง
-ชุมชนมีการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการ รองรับนักท่องเที่ยว	2.86	0.90	ปานกลาง
-ชุมชนมีการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ ของพื้นที่ในชุมชน	2.76	0.94	ปานกลาง
-ชุมชนมีการคำนึงถึงคุณภาพในการให้บริการแก่ นักท่องเที่ยว /ผู้มาเยือน	2.80	1.07	ปานกลาง
-ชุมชนมีการจัดการด้านความปลอดภัยในชุมชน	2.86	1.01	ปานกลาง
-ชุมชนมีการสร้างมาตรการเฝ้าระวัง และป้องกัน ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรม	2.78	0.86	ปานกลาง
-ชุมชนมีกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน หรือกิจกรรม ประจำวันของชุมชนซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนใน ชุมชน	2.78	1.13	ปานกลาง
-ชุมชนมีการรวมกลุ่มของชุมชนในการจัดการใน	2.68	1.02	ปานกลาง

รูปแบบของชมรมโดยมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม / ชมรม			
-ชมรมมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.70	1.02	ปานกลาง
-ชมรมมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.58	0.86	ปานกลาง
-ชมรมมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.48	0.71	น้อย
-ชมรมมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการบริหารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.48	0.84	น้อย
รวม	2.73	0.96	ปานกลาง

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.73$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชมรมมีการจัดการด้านความปลอดภัยในชุมชนระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.90$) รองลงมาคือชมรมมีการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.88$) ชมรมมีการคำนึงถึงคุณภาพในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว/ผู้มาเยือน ($\bar{X} = 2.86$) ชมรมมีกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน หรือกิจกรรมประจำวันของชมรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน ($\bar{X} = 2.84$) ชมรมมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนอยู่เสมอ ($\bar{X} = 2.80$) ชมรมมีการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ในชุมชนและชมรมมีการสร้างมาตรการเฝ้าระวัง และป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรมในสัดส่วนที่เท่ากัน ($\bar{X} = 2.78$) ชมรมมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.70$) ชมรมมีการรวมกลุ่มของชมรมในการจัดการในรูปแบบของชมรมโดยมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม / ชมรม ($\bar{X} = 2.64$) ชมรมมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.54$) และชมรมมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและชมรมมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการบริหารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในสัดส่วนเท่ากัน ($\bar{X} = 2.50$) ตามลำดับ

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่นักท่องเที่ยวจะใช้ในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่นควรที่จะสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชมรมโดยจัดอบรมเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยแต่ละหมู่บ้าน จัดเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกในการรักษาความ

ปลอดภัยในหมู่บ้าน ช่วยกันดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยวให้ได้รับความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว มีความมั่นใจในความปลอดภัย โดยคำนึงถึงคุณภาพในการให้บริการ ไม่เอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

การสร้างการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ควรมีการปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้เสนอไว้ โดยลักษณะการทำงานต้องการความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างองค์กรท้องถิ่นและชุมชน และชาวบ้านในชุมชนเกาะยอส่วนใหญ่เป็นผู้มีฐานะดีและมีอาชีพหลัก มีกิจการเป็นของตนเอง บางส่วนอาจคิดว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวส่งผลต่อตัวเองไม่มาก ซึ่งส่งผลให้ในบางกิจกรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมเป็นไปได้อย่างลำบาก ชุมชนเกาะยอควรมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน โดยมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐคอยเป็นที่ปรึกษาและให้การสนับสนุนในเรื่องงบประมาณและการส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

ชุมชนเกาะยอมีความเป็นเอกลักษณ์ในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าและสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ซึ่งได้แก่ผ้าทอเกาะยอซึ่งเป็นผ้าทอพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงและมีความประณีตในการทอและมีสีสันลวดลายต่างๆสวยงาม ปัจจุบันมีชาวบ้านที่รวมตัวกันก่อตั้งเป็นกลุ่มทอผ้าทั้งหมด 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มราชวัดต์แสงส่องหล้า 1 กลุ่มทอผ้าพิกุล กลุ่มแม่บ้านเกษตรทอผ้าเกาะยอและกลุ่มทอผ้าร่มไทร ชาวเกาะยอมีอาชีพทอผ้า ประมาณ 200 คน สามารถผลิตผ้าทอเกาะยอ ได้ประมาณปีละ 100,000 หลา สามารถหาเลี้ยงชีพอยู่ได้อย่างพอมีพอกินได้อย่างยั่งยืน (รายงานการพัฒนาตำบลเกาะยอ: 2554) ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์จึงส่งผลให้มียกท่องเที่ยวที่สนใจได้เดินทางเข้าไปเยี่ยมชมกลุ่มเพื่อศึกษาวิธีการทอผ้า เช่น กลุ่มร่มไทร ซึ่งมีผู้ก่อตั้งและประธานกลุ่มได้แก่ นายกริม สีนธรัตน์ ครูสอนทอผ้าเกาะยอ การรวมกลุ่มมีลักษณะเป็นคณะกรรมการบริหาร มีการจัดสรร แบ่งปันรายได้อย่างชัดเจน ส่วนกลุ่มราชวัดต์แสงส่องหล้า นอกจากเงินปันผลที่สมาชิกจะได้รับ สมาชิกของกลุ่มจะมีเงินสวัสดิการให้กับสมาชิก

3.การสนับสนุนจากภายนอก

ตาราง 11 การสนับสนุนจากภายนอก

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับปัญหาและอุปสรรค
-ชุมชนได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ หรือเอกชนในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	2.56	1.05	ปานกลาง
-ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือเอกชนด้านงบประมาณเพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว	2.60	0.99	ปานกลาง
-ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนด้าน	2.70	0.86	ปานกลาง

การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน			
-ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนด้าน การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว	2.66	0.85	ปานกลาง
รวม	2.63	0.94	ปานกลาง

จากตารางที่ 11 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการสนับสนุนจากภายนอกโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.59$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.68$) รองลงมาคือชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.60$) ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือเอกชนด้านงบประมาณเพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.56$) และชุมชนได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ หรือเอกชนในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.52$) ตามลำดับ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรหลักที่ให้การสนับสนุนด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน และชุมชนเกาะยอได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำแผ่นพับโบรชัวร์สำหรับประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งงบประมาณดังกล่าวได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ

ด้านที่พักแรม ควรร่วมมือกับองค์กรภายนอกและจัดอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานโฮมสเตย์ให้กับชุมชนหรือผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ องค์กรปกครองท้องถิ่นควรมีมาตรการที่เข้มงวดในการดูแลเรื่องผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ โดยเฉพาะด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ขยะและมลภาวะทางเสียง

ด้านสินค้าที่ระลึก ควรร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการฝึกอบรมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเกาะยอและมีการส่งเสริมการตลาดประดิษฐ์ลวดลายใหม่

การจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มราชวัตร แสงส่องหล้า 1 ดำเนินการโดยสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การจัดสรรรายได้ให้แก่กลุ่มและชุมชน โดยชาวบ้านในชุมชนมีรายได้จากการทอผ้า บางกลุ่มใช้วิธีดำเนินการโดยให้ชาวบ้านในชุมชนที่ต้องการมีรายได้เข้ามารับงานทอผ้าไปทำที่บ้าน ส่วนรายได้ก็จะขึ้นอยู่กับความยากง่ายของลายและรูปแบบผ้าทอ มีการประชาสัมพันธ์ผ่านนิตยสาร/วารสาร กำหนดราคาตามความยากง่ายของลาย ลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย คือ ลูกค้าในชุมชน กลุ่มข้าราชการ และนักท่องเที่ยว การประสานงานกับกลุ่มอื่นเพื่อสร้างเครือข่ายการตลาดค่อนข้างน้อย สมาชิกกลุ่มยังขาดการมีส่วนร่วมกำหนดราคาผลิตภัณฑ์กลุ่มร่วมประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์กลุ่มและหาตลาดใหม่ๆ เจ้าหน้าที่ภาครัฐสนับสนุนกลุ่ม ด้านเงินทุน การฝึกอบรม ข้อมูลข่าวสาร และการตลาด

หน่วยงานภาครัฐที่ให้การสนับสนุนกลุ่มทอผ้าเกาะยอตั้งแต่เริ่มต้น ได้แก่ ศูนย์พัฒนาอาชีพจังหวัด สงขลา ศรีเกียรติพัฒน์ซึ่งมีบทบาทอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยและพัฒนา ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนงาน อาชีพศิลปหัตถกรรมและอุตสาหกรรมพื้นบ้านภาคใต้ มีการดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมผ้าพื้นเมืองเกาะ ยอในแนวคิดพัฒนาอาชีพแบบผสมผสาน ภายใต้ความร่วมมือกันทั้งทางภาครัฐและเอกชน อันประกอบด้วย ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มอ. หาดใหญ่ กลุ่มธุรกิจผ้าทอนครศรีธรรมราช สมาคมสตรีนักธุรกิจและ วิชาชีพแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดสงขลา (สชวท.) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เกาะยอ เน้นการพัฒนาคนให้เข้าใจการพัฒนาอาชีพ เพื่อสร้างระบบแบบบูรณาการ คือไม่คำนึงถึง เรื่องเงินเพียงอย่างเดียว หากแต่พัฒนาคนให้มีความรู้ มีการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางสังคมอย่าง ต่อเนื่อง โดยเฉพาะเพื่อไม่ให้เกิดการสูญหายทางศิลปวัฒนธรรม และนอกจากความร่วมมือกันระหว่าง หน่วยงานต่าง ๆ แล้ว ทางศูนย์ฯ ศรีเกียรติพัฒน์ ได้ร่วมมือกับกลุ่มราชวงศ์พัฒนาผ้าทอเกาะยอ ดำเนินงาน ศึกษาวิจัยและพัฒนาเส้นใยการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อพัฒนาให้ผ้าทอเกาะยอมีรูปแบบที่น่าสนใจยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการอนุรักษ์สืบทอดลวดลายโบราณซึ่งมีอยู่มากมาย ในปัจจุบันมีการรวบรวมไว้ เป็นต้นว่าลาย 2 ตะกอก เช่น ลายตะเคียวะ ลาย 4 ตะกอก เช่น ลายแมงดา ลายลูกแก้ว ลายดอกพิกุล ลายลูกโซ่ ลายหก ลาย 6 ตะกอก เช่น ลายโกเถี่ยม ลายดอกกรัก ลายเกล็ดคลื่น ลาย 8 ตะกอก เช่น ลายผกากรอง ลายข้าวหลามตัด โดยมีลูกกร ุ้ม ลินธูรัตน์ ช่างทอผ้าผู้สืบทอดการทอผ้าลายโบราณเป็นผู้ให้การสอนวิธีการทอ (อนุสาร อ.ส.ท. ปีที่ 39 ฉบับที่ 9 เมษายน 2542)

กลุ่มทอผ้าร่มไทร กำลังดำเนินการจัดทำที่ทอผ้าสาธิตเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาศึกษาดูงานได้มีส่วน ร่วมในกิจกรรมการทอผ้า และต้องการการสนับสนุนการจัดสร้างพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว ปัจจุบันพื้นที่ใช้ รับรองนักท่องเที่ยวยังไม่เป็นสัดส่วน อีกทั้งยังไม่มีพื้นที่จัดแสดงผลงานและขายสินค้าที่ระลึก

4. ภาวะผู้นำ

ตาราง 12 ภาวะผู้นำ

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับปัญหาและอุปสรรค
-ผู้นำชุมชนมีการวางแผนการบริหารการจัดการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างชัดเจน	2.58	0.86	ปานกลาง
-ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการบริหารงบประมาณ เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน	2.60	0.99	ปานกลาง
-ผู้นำชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาด้านการ ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง	2.68	1.04	ปานกลาง
-ผู้นำชุมชนมีการควบคุมดูแลและประเมินผลเกี่ยวกับ	2.58	1.01	ปานกลาง

การบริหารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว			
-ผู้นำชุมชนมีความรับผิดชอบต่อการบริหารและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2.46	0.95	น้อย
รวม	2.58	0.06	ปานกลาง

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านภาวะผู้นำโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.55$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าผู้นำชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 2.62$) รองลงมาคือผู้นำชุมชนมีความสามารถในการบริหารงบประมาณเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ($\bar{X} = 2.60$) ผู้นำชุมชนมีการควบคุมดูแลและประเมินผลเกี่ยวกับการบริหารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.56$) ผู้นำชุมชนมีการวางแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 2.52$) และผู้นำชุมชนมีความรับผิดชอบต่อการบริหารและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 2.44$) ตามลำดับ

การจัดการการท่องเที่ยวโดยนายคำรพ เสาวคนธ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับรางวัลองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีผลงานดีเด่นสาขาพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเมื่อปี พ.ศ.2554

ในเรื่องของการจัดการการท่องเที่ยว องค์การท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญแต่ขาดการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของชุมชนในแต่ละตำบล หน่วยงานปกครองท้องถิ่นจะเป็นผู้ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณมาจากส่วนกลาง ซึ่งการพัฒนาจะเกิดขึ้นได้นั้นผู้นำท้องถิ่นจะต้องเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวจะนำมาสู่การพัฒนาชุมชน บทบาทของผู้นำกลุ่มในเรื่องของการเป็นผู้นำการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวมีอยู่ไม่ชัดเจน เพราะผู้นำกลุ่มมองว่าถ้าหน่วยงานปกครองท้องถิ่นไม่ให้การสนับสนุนในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะด้านงบประมาณ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ก็เป็นไปได้ยาก

ปัญหาที่พบคือ ปัญหา/อุปสรรคในการติดต่อประสานงาน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ติดต่อขอข้อมูลที่องค์การบริหารส่วนตำบล แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงบุคลากรภายในหน่วยงาน จึงทำให้การติดต่อประสานงานยากลำบาก ไม่มีใครสามารถให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ผู้นำชมรมจึงแก้ปัญหาด้วยการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้ทราบเบอร์ติดต่อโดยตรงถึงคุณเดชา หรือให้ติดต่อผ่านการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

แม้ว่าเกาะขอมจะมีศักยภาพด้านพื้นที่สำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวแต่ยังมีปัญหาและอุปสรรคด้านการจัดการ ซึ่งปัจจัยหลักที่สำคัญคือบุคลากร ผู้ที่มีหน้าที่ในการวางแผนการจัดการและการกำหนดกระบวนการและกิจกรรมที่เหมาะสม

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะทั่วไป

- เสียงของคาราโอเกะในโฮมสเตย์บางจุดไม่สามารถควบคุมและจำกัดเวลาได้
- ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนให้มากกว่านี้

-

วิเคราะห์ SWOT

<u>จุดแข็ง</u> - มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์และทรงคุณค่าทางสถาปัตยกรรม - เป็นชุมชนที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ - เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - มีกลุ่มองค์กรที่เข้มแข็ง - ผู้นำชุมชนมีวิสัยทัศน์ - มีแผนการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว - การเดินทางเข้าถึงสะดวกและตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองสงขลา 16 กิโลเมตร	<u>จุดอ่อน</u> - ขาดการประสานงานระหว่างชุมชนและองค์กรปกครองท้องถิ่น - ขาดงบประมาณในการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว - ขาดการจัดการที่ดี เช่น การจัดการขยะและมลพิษทางเสียง - ปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - การบังคับใช้กฎระเบียบและข้อบังคับไม่เคร่งครัด - ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง - ขาดความร่วมมือกันของคนในชุมชน คิดถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม - ขาดการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย - ขาดบุคลากร (มัคคุเทศก์) ที่สามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศ - ชาวบ้านไม่กล้าแสดงความคิดเห็น
<u>โอกาส</u> - กระแสนิยมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน โฮมสเตย์	<u>อุปสรรค</u> - เหตุการณ์ความไม่สงบภาคใต้ - ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

- เปิดการค้าเสรีอาเซียนในปี 2558 จะทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อศึกษาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของเกาะขอม - สื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ	- งบประมาณล่าช้า
--	--

บทที่ 4

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

จากการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว และการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชน ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

4.1 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้วิจัยกำหนดประเด็นการศึกษาไว้ 3 ประเด็น ดังนี้คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว และพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว

4.1.1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษา ดังนั้นเมื่อมีการร่วมมือกันจากคนในชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และองค์การบริหารส่วนตำบล ก็สามารถทำให้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ดีและตรงกับความต้องการของทุก ๆ ฝ่าย และการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนเกาะยอนั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านและองค์กรของภาครัฐ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งปรับปรุงภูมิทัศน์ ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วนรวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นภายใน เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกในการเดินทางของนักท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ ทั้งนี้โดยมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนเกาะยอยังต้องการให้เกาะยอเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งเกาะยอมีสิ่งที่น่าสนใจหลายอย่าง เช่น ภูมิปัญญาการทอผ้า การทำเครื่องเบญจรงค์ ผสมผสาน (สวนสมรม) การทำประมง และต้องส่งเสริมและสนับสนุนมูลค่าผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และสินค้าเกษตรเพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้เสริม และต้องมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของเกาะยอให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย (สัมภาษณ์ คำรพ เสาวคนธ์, 10 กุมภาพันธ์ 2555) ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลในพื้นที่พบว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่มี 2 ประเด็นดังนี้ คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ สรุปได้ดังนี้

1) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ควรพัฒนาในรูปแบบของการอนุรักษ์ เพื่อ

ทำให้แหล่งท่องเที่ยวถูกทำลายน้อยที่สุด และคงอยู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเริ่มมีการพัฒนาป่าชายเลนซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ชาวบ้าน และนักท่องเที่ยว ด้วยการปลูกป่าชายเลนและปล่อยสัตว์น้ำ ซึ่งได้รับการสนับสนุนต้นกล้าจากสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 38 ตำบลชะแล อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสงขลา นอกจากนี้ในการจัดการท่องเที่ยวสวนเกษตรแบบผสมผสาน (สวนสมรม) ได้จัดให้มีวิทยากรทำหน้าที่ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เช่น การทำปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยชีวภาพ การปลูกพืชแบบผสมผสานซึ่งเป็นการปลูกพืชแบบหมุนเวียนทำให้ผลไม้ออกผลผลิตทุกฤดูกาล ทั้งนี้ให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้สวนเกษตรแบบผสมผสาน (สวนสมรม) มีโครงการนำต้นไม้มาปลูกเพิ่มขึ้นเพื่อให้สวนมีความร่มรื่น และความอุดมสมบูรณ์ มีการจัดทำแผ่นป้ายบอกข้อมูลของต้นไม้ประเภทต่าง ๆ อีกทั้งเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวร่วมเก็บผลไม้ได้ตามฤดูกาล (สัมภาษณ์ ประจวบ ทิปจิรังกุล, 16 มกราคม 2555) สำหรับการจัดการด้านที่พัก มีการให้บริการในรูปแบบโฮมสเตย์ซึ่งมีการกำหนดกติกาในการเข้าพัก เช่น การห้ามทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ลงทะเล เพื่อลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลให้น้อยที่สุด ทั้งนี้ให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญและลดการเน่าเสียของน้ำทะเล เป็นการร่วมมือกันอนุรักษ์ธรรมชาติ (สัมภาษณ์ เดชา มีสุวรรณ, 5 กุมภาพันธ์ 2555) อีกทั้งมีการพัฒนาฟาร์มปลากะพงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยร่วมมือกับชาวบ้านในการดูแลเรื่องน้ำ เพื่อลดการเน่าเสียมีการรวมกลุ่มทำก้อนจุลินทรีย์ (EM Ball) โยนลงสู่ทะเลในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันพ่อแห่งชาติ (5 ธันวาคม) วันแม่แห่งชาติ (12 สิงหาคม) และได้รับความร่วมมือจากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งสงขลา ในการสนับสนุนเครื่องวัดค่าความเป็นกรด - ด่าง ของน้ำทะเล (สัมภาษณ์ สมพิศ สงพะยอม, 14 มกราคม 2555)

2) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

ตำบลเกาะขอมเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน ทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์อยู่หลายแห่ง เช่น วัดท้ายขอ วัดโคกเปี้ยว และวัดแหลมพ้อ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีการพัฒนาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้พร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยวัดท้ายขอปัจจุบันมีการพัฒนาในด้านของสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องสุขา เนื่องจากมีสภาพชำรุดทรุดโทรมและเป็นสุขารวม จึงมีการแบ่งแยกห้องสุขาชาย และห้องสุขาหญิงอย่างชัดเจน เพื่อให้ถูกหลักสุขอนามัย นอกจากนี้มีการพัฒนาเรื่องป้ายสื่อความซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวัดท้ายขอ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของเกาะขอมที่มีมาตั้งแต่อดีต (สัมภาษณ์ พระวรพจน์ วรรณโม, 21 มกราคม 2555) สำหรับวัดโคกเปี้ยวมีการวางแผนปรับพื้นที่ดินบริเวณภายในวัดใหม่ เนื่องจากวัดมีพื้นที่ต่ำและป้องกันไม่ให้เกิดน้ำขังเมื่อเกิดฝนตกในฤดูฝน อีกทั้งมีการพัฒนาบรรยากาศให้ร่มรื่นและสวยงามด้วยการปลูกต้นไม้ มีการสร้างป้ายสื่อความหมาย และ

ห้องสุขา เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้บริการได้อย่างสะดวก (สัมภาษณ์ พระครูอรรถกิจโกศล, 5 กุมภาพันธ์ 2555) สำหรับวัดแหลมพ้อมมีการพัฒนาถนนภายในวัด ซึ่งได้รับการติดต่อประสานผ่าน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (นายเจือ ราชสีห์) เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง มีการบูรณะ พระนอนด้วยการทาสีใหม่ โดยได้รับการสนับสนุนจากคณะลูกศิษย์จากประเทศสิงคโปร์ นอกจากนี้มีโครงการจัดสร้างตลาดน้ำเพื่อให้ชาวบ้านล่องเรือขายของ โดยสินค้าที่นำมาจำหน่าย เป็นสินค้าพื้นบ้านที่ขึ้นชื่อของตำบลเกาะยอ เช่น ผลไม้ และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (สัมภาษณ์ พระครูวินัยธร สุชาติ ฐิติญาโน, 21 มกราคม พ.ศ. 2555) นอกจากนี้ตำบลเกาะยอยังเป็นที่ตั้งของ พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาสถาบันทักษิณคดีศึกษา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัย

4.1.2 การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว

การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวในตำบลเกาะยอ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ มีการพัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในการอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว มีการพัฒนาระบบไฟฟ้า โดยการติดตั้งระบบไฟฟ้าเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวในเวลากลางคืน มีการซ่อมแซมเสาไฟฟ้าที่ได้รับความเสียหายให้กลับมาใช้งานได้รวดเร็ว และพร้อมกันนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอได้มีความร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการจัดสร้าง ปรับปรุงและบำรุงรักษาสถานที่อำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีการปรับสภาพถนนบางเส้นทางที่เป็นหลุมบ่อ รวมทั้งการตกแต่งตัดกิ่งไม้ที่กีดขวางเส้นทางจราจรซึ่งส่งผลให้ยานพาหนะขนาดใหญ่สามารถสัญจรได้ และนอกจากนี้ได้รับความร่วมมือจากศูนย์สามวัยสายใยรักแห่งครอบครัวเกาะยอ เข้ามา มีบทบาทในการอบรมชาวบ้านและเยาวชนของเกาะยอ เช่น การอบรมมัคคุเทศก์น้อยที่พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยาสถาบันทักษิณคดีศึกษา โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักคือ เยาวชนในชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และวิธีการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในตำบลเกาะยอได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะมีการจัดโครงการนี้ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2555 และนอกจากนี้ทางศูนย์สามวัยสายใยรักแห่งครอบครัวเกาะยอยังมีการเปิดอบรมชาวบ้านในการช่วยกันอนุรักษ์ และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยจัดให้มีการอบรมการทำก้อนจุลินทรีย์ (EM Ball) ซึ่งเป็นการให้ความรู้ต่าง ๆ ในการฟื้นฟูทะเลสาบสงขลา นอกจากนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดให้มีรถนำเที่ยวบริการรอบเกาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นหมู่คณะ จำนวน 1 คัน โดยคิดค่าบริการ 1,200 บาทต่อเที่ยว สามารถนั่งได้ประมาณ 30 คน โดยจัดให้มีพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอบริการข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับบรรยากาศธรรมชาติโดยรอบของตำบลเกาะยอตามเส้นทางท่องเที่ยว โดยใช้เวลาประมาณครึ่งวัน

4.1.3 พัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวตำบลเกาะขอม องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขอมมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวภายในตำบลเกาะขอม โดยจัดให้มีแผ่นพับไว้บริการนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขอม (www.kohyor.go.th) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่ (สงขลา-พัทลุง) ผ่านทางเว็บไซต์ <http://www.songkhlatourism.org> อีกทั้งมีการส่งเสริมการจัดงานเทศกาลประเพณีภายในตำบลเกาะขอมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น ประเพณีลอยกระทง ซึ่งจัดบริเวณวัดแหลมพ้อ ของทุกปี นักท่องเที่ยวสามารถลอยกระทงสู่ทะเลและมีการแสดงต่าง ๆ บนศาลาริมน้ำของวัดแหลมพ้อ เทศกาลของดีเกาะขอม ซึ่งมีทั้งผลไม้ อาหารพื้นเมือง และผ้าทอเกาะขอมที่เป็นหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และสร้างชื่อเสียงให้ตำบลเกาะขอมเป็นที่รู้จักได้เป็นอย่างดี ถนนสายวัฒนธรรมบริเวณถนนอ่าวทรายสวนใหม่ซึ่งปรับให้เป็นถนนคนเดินในอนาคด และโครงการการสร้างตลาดน้ำของวัดแหลมพ้อ ซึ่งคาดว่าจะสามารถทำให้เกาะขอมเป็นที่รู้จัก นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ตำบลเกาะขอมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการเดินทางเข้าถึงที่สะดวกสบายโดยมีการเพิ่มป้ายบอกทางและป้ายสื่อความที่ชัดเจน รวมทั้งการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์เชิญชวนที่ส่งเสริมภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยว

4.2 การกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชน

การกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวในตำบลเกาะขอมนั้นมีการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยคำแนะนำจากนักท่องเที่ยวในขณะร่วมกิจกรรมในพื้นที่และจากข้อมูลด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่จะมีการท่องเที่ยวในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน โดยผู้วิจัยสามารถแยกออกได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ ได้แก่ รายการนำเที่ยว 1 วัน และรายการนำเที่ยว 2 วัน 1 คืน โดยมีรายละเอียดของรายการนำเที่ยวดังนี้

4.2.1 รายการนำเที่ยว 1 วัน

รายการนำเที่ยว 1 วัน

ช่วงเช้า ข้ามสะพานดินสุลต่านนท์ สักการะสมเด็จพระเจ้าเกาะขอม และพระพุทธรูปปางไสยาสน์ ณ วัดแหลมพ้อเพื่อเป็นสิริมงคล ชมงานประติมากรรมทรงคุณค่าในสมัยรัชกาลที่ 3 จากนั้นเปลี่ยนนั่งรถรางชมเส้นทางการท่องเที่ยวเกาะขอม : กลุ่มผ้าทอราชวดี สวนเกษตรแบบผสมผสาน (สวนสมรม) กระชังปลาเกาะพง วัดโบราณ บ้านทรงไทยโบราณ
รับประทานอาหารกลางวัน

ช่วงบ่าย เยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา ที่จัดแสดง ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้กว่า 20 แห่ง พร้อมชมทิวทัศน์ทะเลสาบสงขลา และสะพานหินสุสานนท์ จากนั้นแวะซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP และอาหาร ทะเลแปรรูปที่ตลาดสินค้าพื้นเมืองเกาะยอ จากนั้นเดินทางกลับโดย สวัสดิภาพ

4.2.2 รายการนำเที่ยว 2 วัน 1 คืน

รายการนำเที่ยว 2 วัน 1 คืน

วันแรก

ช่วงเช้า ข้ามสะพานหินสุสานนท์ สักการะสมเด็จพระเจ้าเกาะยอ และพระพุทธรูป ปางไสยาสน์ ณ วันแหลมพ้อเพื่อเป็นสิริมงคล จากนั้น เยี่ยมชม พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา สถาบันทักษิณคดีศึกษา ที่จัดแสดงศิลปวัฒนธรรม ภาคใต้กว่า 20 แห่ง พร้อมชมทิวทัศน์ทะเลสาบสงขลาและสะพาน หินสุสานนท์

รับประทานอาหารกลางวัน

ช่วงบ่าย ชมเส้นทางทอผ้า และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าเกาะยอ ณ กลุ่มทอผ้า จากนั้นศึกษาการทำปุ๋ยชีวภาพ และสวนเกษตรแบบผสมผสาน (สวน สมรม) พร้อมชมผลไม้ตามฤดูกาล นำชมวัดท้ายขอ และเขาเพนียด จากนั้นนำเข้าสู่ที่พัก โฮมสเตย์กลางทะเล ร่วมกิจกรรมตกปลา และอิม อร่อยกับอาหารทะเลปิ้งย่าง

วันที่สอง

ช่วงเช้า ตื่นเช้ารับอรุณ ชมการกู่ไชนั่งในทะเลสาบ จากนั้นนำร่วมรับประทานอาหารเช้าแบบพื้นเมือง (ข้าวย่าน้ำบูดู) เปลี่ยนบรรยากาศนั่งรถรางรอบ เกาะ ชมบ้านเรือนปั้นหยาโบราณ จากนั้นแวะซื้อผลิตภัณฑ์ OTOP และ อาหารทะเลแปรรูปที่ตลาดสินค้าพื้นเมืองเกาะยอ จากนั้นเดินทางกลับ โดยสวัสดิภาพ

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เกาะขอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายการศึกษาค้นคว้า ขอบเขตการศึกษาค้นคว้า และวิธีการดำเนินศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เกาะขอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังต่อไปนี้

1. สำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบล เกาะขอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อจัดทำฐานข้อมูล
 2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบล เกาะขอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
 3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบล เกาะขอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
- #### ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เกาะขอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การศึกษาทำบล เกาะขอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างเขตอำเภอเมืองกับอำเภอสิงหนคร โดยมีสะพานติณสูลานนท์เป็นจุดเชื่อม ปัจจุบันมีการพัฒนาผสมผสานวิถีชีวิตแบบเก่าและแบบใหม่ร่วมกัน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ดังต่อไปนี้

- 2.1 สำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบล เกาะขอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อจัดทำฐานข้อมูล ในประเด็น

- มิติการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- การมีส่วนร่วมของชุมชน
- การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน
- ภาวะผู้นำ

2.2 วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

- จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในชุมชนเกาะยอ
- จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในชุมชนเกาะยอ
- โอกาส ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของชุมชนที่เอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานของชุมชน
- อุปสรรค ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก

2.3 แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

3. ขอบเขตด้านข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านข้อมูลดังนี้

3.1 ข้อมูลจากเอกสาร ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับความสำคัญของการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนและศึกษางานวิจัยเกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ในการศึกษา

3.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต

วิธีการดำเนินศึกษาค้นคว้า

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับต่อไปนี้

1. ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลความรู้พื้นฐานในการเขียนเค้าโครงวิจัยและเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาค้นคว้า

2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร โดยการเก็บข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

-หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และการท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดสงขลา

-หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ สมาคมการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว

-ผู้นำชุมชนหรือชุมชนในพื้นที่ ตลอดจนชาวบ้านและผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว

-นักวิชาการหรือนักวิจัยที่เคยทำงานในพื้นที่

-กลุ่มผู้จำหน่ายสินค้าในชุมชน

-นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เป็นคนในพื้นที่หรือต่างพื้นที่ที่เคยมาท่องเที่ยวในพื้นที่

2) การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

-หน่วยงานภาครัฐ, หน่วยงานภาคเอกชน, ผู้นำชุมชนหรือชุมชนในพื้นที่ และนักวิชาการหรือนักวิจัยที่เคยทำงานในพื้นที่ จะทำการศึกษาจากประชากรโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เนื่องจากมีจำนวนน้อย

- กลุ่มผู้จำหน่ายสินค้าในชุมชน และนักท่องเที่ยวจะทำการสุ่มด้วยวิธี Sample Random sampling เพื่อให้ได้นักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย

3) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลเกาะข่อย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ สร้างตามแนวความคิดของลิเคิร์ท โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร บทความ วารสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามตามวิธีของลิเคิร์ท จากหลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3. สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด

4. นำแบบสอบถามมาพิจารณาถึงความครอบคลุมของเนื้อหา และสำนวนภาษาที่ใช้ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้เก็บกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

เกณฑ์การให้คะแนนของแบบสอบถาม ผู้วิจัยกำหนดค่าคะแนน 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก

3 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับน้อย

1 หมายถึง มีระดับความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าคะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง นักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง นักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง นักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับ

ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง นักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง นักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็นในระดับน้อยที่สุด

4) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ของผู้ตอบแบบรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

4.2 ให้คะแนนแบบรวบรวมข้อมูลตอนที่ 2 เป็น 5 4 3 2 และ 1 สำหรับคำตอบมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดตามลำดับ

4.3 คำนวณหาค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว หรือผู้เกี่ยวข้องมีระดับความคิดเห็น นำเสนอในรูปแบบตาราง และพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผล

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การสำรวจและรวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งปรากฏผลดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สรุปผลข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 60 มีช่วงอายุระหว่าง 40 – 49 ปีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 52 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 32 และมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 50 มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 12 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 64 และมีบ้านพักอาศัยเป็นบ้านพักตนเอง คิดเป็นร้อยละ 76

ตอนที่ 2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลสรุปปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.65$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคืออยากมีส่วนร่วมในมิติการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน อยากให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน และอยากเห็นภาวะผู้นำตามลำดับ ซึ่งรายละเอียดปรากฏดังนี้

1. มิติการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านมิติการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.72$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนต้องการให้มีเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางภายในชุมชนสะดวก ไม่ยุ่งยากและปลอดภัย รองลงมาคือชุมชนเห็นถึงศักยภาพของพื้นที่ในการพัฒนาในอนาคต และต้องการให้มีการจัดการชุมชนโดยจัดให้มีป้ายและสัญลักษณ์บอกเส้นทางที่เข้าใจง่ายชัดเจน อีกทั้งลักษณะที่ตั้งของชุมชนสามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ โดยชุมชนมีทรัพยากรที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และชุมชนมีวิถีชีวิตความเป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.73$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนต้องการให้มีการจัดการด้านความปลอดภัยในชุมชน รองลงมาคือชุมชนต้องการให้มีการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยการคำนึงถึงคุณภาพในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว/ผู้มาเยือน ควรจัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน หรือกิจกรรมประจำวันของชุมชนซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน จัดให้มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนอยู่เสมอ โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ในชุมชนและอยากให้ชุมชนมีการสร้างมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรม อีกทั้งอยากมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มเพื่อจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีความต้องการให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มของชุมชนในการจัดการในรูปแบบของชมรม โดยมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม / ชมรม และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการบริหารจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนอยากมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการบริหารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

3. การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.59$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชนในด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน รองลงมาคือต้องการการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว รวมถึงงบประมาณเพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว

4. ภาวะผู้นำ

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านภาวะผู้นำโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.55$) หากพิจารณารายละเอียดพบว่าชุมชนต้องการผู้นำชุมชนที่เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือต้องการผู้นำชุมชนมีความสามารถในการบริหารงบประมาณเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน โดยมีการควบคุมดูแลและประเมินผลเกี่ยวกับการบริหารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีการวางแผนการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างชัดเจน และมีความรับผิดชอบต่อการบริหารและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในกรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สรุปผลได้ดังนี้

1. จุดแข็ง

1.1 ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งมีความน่าสนใจเช่น ภูมิปัญญาการทอผ้า การทำเกษตรแบบผสมผสาน (สวนสมรม) การทำประมง เป็นต้น

1.2 ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งการเดินทางที่สะดวกโดยการมีป้ายบอกทิศทางและป้ายสื่อความหมายที่ชัดเจน

1.3 ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมมีสถานที่อำนวยความสะดวกในการพักผ่อนแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบของโฮมสเตย์ อีกทั้งยังมีร้านอาหารทะเล และร้านอาหารพื้นเมืองที่คอยอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นสินค้าเฉพาะหรือเป็นเอกลักษณ์ของตำบล

2. จุดด้อยหรือจุดอ่อน

2.1 ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมขาดการประสานงานระหว่างองค์การปกครองท้องถิ่นและชุมชน

2.2 ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. โอกาส

3.1 ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมควรมีการร่วมมือกับองค์กรภายนอก

3.2 ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมควรส่งเสริมการพักผ่อนแบบโฮมสเตย์ของเกาะขอมให้เป็นการศึกษารูปแบบชีวิตการดำเนินชีวิตของชุมชนให้มากขึ้น

4. อุปสรรค

4.1 ขาดความรุนแรงอย่างต่อเนื่องของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดน รวมทั้งในพื้นที่สงขลาเอง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัย

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเกาะยอ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งจากชุมชนและองค์กรภาครัฐ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การปรับปรุงภูมิทัศน์ จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นทั้งนี้ เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกในการเดินทางของนักท่องเที่ยว รวมทั้งการจัดให้มีการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป นอกจากนี้ชุมชนเกาะยอต้องการพัฒนาให้เกาะยอเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ เนื่องจากมีภูมิปัญญาการทอผ้า การทำเครื่องเขินแบบผสมผสาน (สวนสมรม) และการทำประมง โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จะเน้นรูปแบบของการอนุรักษ์ มีการพัฒนาป่าชายเลน การจัดการท่องเที่ยวสวนเกษตรแบบผสมผสาน (สวนสมรม) จัดให้มีการจัดทำแผ่นป้ายบอกข้อมูล การให้บริการที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ การกำหนดกติกาต่าง ๆ ในการเข้าพัก เช่น การห้ามทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูล การรวมกลุ่มทำก้อนจุลินทรีย์ และได้รับความร่วมมือจากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งสงขลา ในการสนับสนุนเครื่องวัดค่าความเป็นกรด – ด่าง ของน้ำทะเล รวมทั้งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เช่น วัดท้ายขอ วัดโคกเปี้ยว และวัดแหลมพ้อ ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้พร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว

2. การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว

การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะยอ โดยจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว พัฒนาระบบไฟฟ้า เพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวในเวลากลางคืน การปรับสภาพถนน รวมทั้งการตกแต่งตัดกิ่งไม้ที่กีดขวางเส้นทางจราจร รวมทั้งการอบรมชาวบ้านและเยาวชนในการให้การต้อนรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดให้มีรถนำเที่ยวบริการรอบเกาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นหมู่คณะ โดยจัดให้มีพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอบริการข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับบรรยากาศธรรมชาติโดยรอบของตำบลเกาะยอตามเส้นทางท่องเที่ยว โดยใช้เวลาประมาณครึ่งวัน

3. พัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเกาะยอ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอจัดให้มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว โดยจัดแผ่นพับไว้บริการนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ (www.kohyor.go.th) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่ (สงขลา-พัทลุง) ผ่านทางเว็บไซต์

<http://www.songkhlatourism.org> มีการส่งเสริมการจัดงานเทศกาลประเพณีภายในตำบลเกาะยอ รวมทั้งการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์เชิญชวนที่ส่งเสริมภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยว

4. การกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชน

การกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะยอพบว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ที่จะมีการท่องเที่ยวในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ รายการนำเที่ยว 1 วัน และรายการนำเที่ยว 2 วัน 1 คืน โดยจัดให้นักท่องเที่ยวเข้าพักที่โฮมสเตย์ในชุมชน โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีกิจกรรมหลัก 3 ด้าน ดังนี้คือ กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่พัก และอาหาร

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นเกาะที่ตั้งอยู่กลางทะเลสาบสงขลาตอนล่าง การประกอบอาชีพโดยทั่วไปเป็นแบบผสมผสานกันระหว่างการเกษตร การประมงและอุตสาหกรรมในครัวเรือน การเกษตรที่สำคัญ คือ การทำสวนผลไม้ การประมงมีทั้งการออกจับกุ้ง ปลา ตามธรรมชาติในทะเลสาบสงขลาและการเลี้ยงปลากระชังในกระชัง จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติซึ่งเหมาะแก่การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542 : 3-12 - 3-14) สามารถสรุปได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์มีความสำคัญต่อการศึกษาเรียนรู้ และการอนุรักษ์ รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ที่มีความดึงดูดใจและมีโอกาสในการจัดกิจกรรมเชิงนิเวศได้ นอกจากนี้ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอมีการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนเพื่อให้เกาะยอเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งชุมชนเกาะยอมีสิ่งที่น่าสนใจหลายอย่าง เช่น ภูมิปัญญาการทอผ้า การทำการเกษตรแบบผสมผสาน (สวนสมรม) การทำประมง และต้องส่งเสริมและสนับสนุนมูลค่าผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งใกล้เคียงกับผลการศึกษาของ สุภาพร รัตนตรัย (2548) ทำการศึกษาเรื่อง ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของเกาะยอโดยรวมมีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยศักยภาพด้านการท่องเที่ยวมีในระดับสูง เนื่องจากมีถึง 10 จุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ การตลาดการท่องเที่ยวมีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีสินค้าจำหน่ายส่วนใหญ่เป็นผลไม้

และผ้าทอคุณภาพดี มีความโดดเด่น แต่การแปรรูปและการส่งเสริมการตลาดยังมีน้อย โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะมีศักยภาพในระดับค่อนข้างต่ำ โดยรถยนต์ใหญ่เดินทางไม่สะดวก ไม่มีรถบริการนักท่องเที่ยว ที่จอดรถและโทรศัพท์บริเวณจุดท่องเที่ยว อีกทั้งชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม เป็นพื้นที่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งสอดคล้องกับโครงการศึกษาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542 : 68 – 69) ซึ่งกำหนดแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบลไว้ 6 รูปแบบดังนี้คือ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการเองทั้งหมด 2) องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการเองโดยมีที่ปรึกษาจากภายนอก 3) ดำเนินการโดยมีคณะกรรมการร่วมจากหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 4) ดำเนินการในรูปแบบสหกรณ์ 5) ให้องค์กรประชาชนในพื้นที่บริการและจัดการ และ 6) จ้างหรือให้สัพันกับบริษัทเอกชนจากภายนอก ซึ่งรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอมนี้มีรูปแบบการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวในข้อ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการเองทั้งหมด ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้พบว่าชุมชนเองอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการท่องเที่ยว หรือคอยอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยวและให้ข้อมูลต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ชุมชนเกาะขอมเองยังมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เช่น ชุมชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วมและเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ในที่ประชุม เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นอกจากนี้ผู้นำหรือคณะกรรมการหมู่บ้านควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นในการบริหารงานของชุมชนเพื่อให้การท่องเที่ยวเดินทางไปในทิศทางและความต้องการเดียวกัน ซึ่งใกล้เคียงกับผลการศึกษาของ อัมมาน โสดาหวัน (2554) ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของตำบลเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่าชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐคอยเป็นที่ปรึกษาสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ ประกอบด้วยรายการนำเที่ยวที่นิยมกันในพื้นที่ทั้ง 2 รายการ ได้แก่ รายการนำเที่ยว 1 วัน และรายการนำเที่ยว 2 วัน 1 คืน จัดเป็นรายการนำเที่ยวที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหลัก และจัดเป็นกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่โดยทั่วไป

สำหรับแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเกาะขอม จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งจากชุมชนและองค์กรภาครัฐ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้ชุมชนเกาะขอมเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจะเน้นรูปแบบของการอนุรักษ์ และจัด

ให้มีการจัดทำแผ่นป้ายบอกข้อมูล การกำหนดกติกาต่าง ๆ ในการเข้าพัก จัดให้มีรถนำเที่ยวบริการรอบเกาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นหมู่คณะ โดยจัดให้มีพนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขอบริการข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติของกลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544 : 21 – 23) กล่าวไว้ว่า องค์การต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น สภาตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการสนับสนุนแผนงาน โครงการ และกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการขององค์กรประชาชนอื่น ๆ ด้วย และนอกจากนี้ชุมชนยังมีส่วนในการต้อนรับและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวรวมทั้งการแสดงความเห็นหรือมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการปฏิบัติในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ด้วย โดยการตั้งกฎระเบียบต่าง ๆ และจัดทำป้ายชี้แจงแสดงไว้ในแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งจัดให้มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว โดยจัดแผ่นพับไว้บริการนักท่องเที่ยว และเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขอบ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานหาดใหญ่ (สงขลา-พัทลุง)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 เนื่องจากแผนการพัฒนาหรือนโยบายการพัฒนาตำบลเกาะขอบในปัจจุบันเป็นการกำหนดและคิดแผนการทำงานโดยองค์การบริหารส่วนตำบล อีกทั้งชุมชนมองปัญหาเหล่านี้เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล จึงไม่อยากจะยุ่งเกี่ยวจึงทำให้ไม่มีการตระหนักถึงความรู้สึกหวงแหนในทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่เท่าที่ควร ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะมีการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมก่อนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวในครั้งต่อไป

1.2 คนในชุมชนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจึงอยากให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้มีผู้แทนของชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่าง ๆ ในที่ประชุม และควรมีการประชุมเป็นประจำเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อรับฟังข่าวสารต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการประเมินมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เช่น มาตรฐานที่พักในรูปแบบต่าง ๆ

2.2 ควรมีการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพื่อกำหนดและจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่อาจเพิ่มขึ้นในอนาคต

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : มปท.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2544. **แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จินตนา สุขจิตต์. 2549. **การศึกษาและพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ฉัตรยาพร เสมอใจ. 2551. **การจัดการและการตลาดบริการ**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์. 2542. **การจัดการ การเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและ การท่องเที่ยว**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุทธิธิ์ ชูชาติ. 2546. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ 4 เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. 2551. **การบริหารผลงานเชิงกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- คณัฏ เทียนพุ่ม. 2544. **ความรู้ดอทคอม**. กรุงเทพฯ : นาโกต้า.
- นิศา ชัยกุล. 2550. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ จิตต์วัฒนา. 2548. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- _____. 2545. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- เบอร์เคลย์ (อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 8 – 15) 2548. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หน่วยที่ 8-15**. พิมพ์ครั้งที่ 7. นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และคณะ. 2542. “โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม”, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ปรีชา แดงโรจน์. 2544. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : ไฟว์ แอนด์ โฟร์ พรินติ้ง จำกัด.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. 2543. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร. ม.ป.พ.
- พรพิมล วิกรัยพัฒน์. 2546. **ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. เชียงใหม่. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพายัพ เชียงใหม่.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พารรี (อ้างถึงในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 8 - 15) 2548. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ**
อุตสาหกรรมท่องเที่ยว หน่วยที่ 8-15. พิมพ์ครั้งที่ 7. นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พัชรีย์ ลิโรต และคณะ. 2546. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน.** กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พุทธชาติ ละอองมณี. 2544. **ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดสงขลา.**
ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, อัดสำเนา.
- ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2542. “เกษตรสัญจร” การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. **จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 3**
ฉบับที่ 18 (กค.- กย. 2542)
- ลินจง โพธิ์. 2552. **การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีส่วนร่วมบนฐานภูมิปัญญา**
ท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรรณ วลัยวานิช. 2546. **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.
- วรรณ ศิลปอาชา. 2549. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว.** พิมพ์ครั้งที่ 2.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วันชัย วัฒนศัพท์. 2545. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน.** นนทบุรี :
สถาบันพระปกเกล้า.
- วิวัฒน์ชัย บุญยศักดิ์. 2532. “การท่องเที่ยวเกี่ยวเนื่องอนุรักษ์เพียงใด” **จุลสารการท่องเที่ยว.**
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542. **รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อ**
กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
แห่งประเทศไทย.
- สมชาย สกฤตพั. 2550. **การมีส่วนร่วมของประชาชน.** ม.ป.พ.
- สุทธรรณ จุณศักดิ์ศรี. 2547. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษา**
เฉพาะกรณีหาดราไว ชุมชนตำบลขอนแก่น อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล. ปริญญาานิพนธ์
ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุภาพร รัตนตรัย. 2548. ศักยภาพและแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะยอ อำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา. ปรินูญานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุภาพร มากแจ้ง. 2534. **หลักมัคคุเทศก์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.
_____. 2539. **หลักมัคคุเทศก์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- สุรางรัตน์ ช่วยวงศ์ญาติ. 2547. **ความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น : กรณีศึกษาหาดบางแสน 2 อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น**.
วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวัฒน์ จูธารณ์ และจริญญา เจริญสุกใส. 2544. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. 2550. **การมีส่วนร่วมของประชาชน**.
- สำนักงานนโยบายและแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2550. **แผนพัฒนาคุณภาพ
สิ่งแวดล้อม**.
- อกิน รพีพัฒน์. (2539). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและ
วัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารพิมพ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ. 2554. **รายงานการพัฒนาตำบลเกาะยอ**.
- อุ้นเรือน เล็กน้อย. 2551. **พลังชุมชน : การจัดการป่าชุมชนที่ยั่งยืนและเป็นธรรม**. สถาบันวิจัยสังคม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกชัย บุญยาภิธาน. 2553. **คู่มือวิเคราะห์ AWOT อย่างมืออาชีพ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- อัมมาน โสดาหวัณ. 2554. **แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของตำบล
เกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. “การท่องเที่ยวเชิงเกษตร” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก
<http://agrotourism.doae.go.th>. 15 มีนาคม 2554.

บรรณานุกรม (ต่อ)

กรมส่งเสริมการเกษตร “กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขอม” [ออนไลน์] . เข้าถึงได้จาก

http://agrotourism.doae.go.th/webagro/select_all.html. 15 มีนาคม 2554.

“ภาพแผนที่เกาะขอม” [ออนไลน์] . เข้าถึงได้จาก <http://www.kohyor.go.th>. 20 สิงหาคม 2554.

“ขั้นตอนในการดำเนินการวิเคราะห์ SWOT” [ออนไลน์] . เข้าถึงได้จาก <http://www.idis.ru.ac.th>.

14 กันยายน 2553.

อภิญญา กังสนารักษ์. “ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน” [ออนไลน์] . เข้าถึงได้จาก

<http://trat.nfe.go.th>. 9 กันยายน 2553.

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะขอม. “ข้อมูลพื้นฐานของเกาะขอม” [ออนไลน์] . เข้าถึงได้จาก

<http://www.kohyor.go.th/content/history.php>. 15 มีนาคม 2554.

บุคคลานุกรม

บุคคลานุกรม

คำรพ เสาวคนธ์. 2555. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเกาะขย. สัมภาษณ์ 10 กุมภาพันธ์.

เดชา มีสุวรรณ. 2555. เจ้าของธุรกิจเกาะขยโฮมสเตย์. สัมภาษณ์ 5 กุมภาพันธ์.

นิตย์ พงศ์พฤกษ์. 2555. ประธานคณะกรรมการโครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกาะขย. สัมภาษณ์
16 มกราคม.

ประจวบ ทีปจรัญกุล. 2555. วิทยากรสวนการเกษตรแบบผสมผสาน. สัมภาษณ์ 16 มกราคม.

พระครูวินัยธร สุชาติ ฐิติญาโน. 2555. เจ้าอาวาสวัดแหลมพ้อ. สัมภาษณ์ 21 มกราคม.

พระครูอรุณทกกิจโกศล. 2555. เจ้าอาวาสวัดโคกเปี้ยว. สัมภาษณ์ 5 กุมภาพันธ์.

พระวรพจน์ วรรณโม. 2555. เจ้าอาวาสวัดท้ายขย. สัมภาษณ์ 21 มกราคม.

สมพิศ สงพะโยม. 2555. สมาชิกกองค้การบริหารส่วนตำบลเกาะขย. สัมภาษณ์ 14 มกราคม.

ภาคผนวก

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นางกุลดาร่า เพียรเจริญ

ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ) MRS KULDARA PEANJAROEN

ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์

หน่วยงาน หลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยว สาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว

คณะศิลปศาสตร์

ที่อยู่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ถนนราชดำเนินนอก ตำบลบ่อยาง อำเภอ

เมือง จังหวัดสงขลา 90000 โทรศัพท์ 0-7432-4246 โทรสาร 0-7432-7005

E-mail : Kuldara@hotmail.com

งานวิจัย

-การท่องเที่ยวตามเส้นทาง และการเลือกซื้อสินค้าหัตถกรรมกลุ่มจังหวัดภาคใต้

(สงขลา – สตูล), วิจัยร่วม

-การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในอำเภอ

มะนัง จังหวัดสตูล

2. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นางสาวศุภวรรณ ตันตสุทธิกุล

ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ) MS. SUPAWAN TANTASUTTIKUL

หน่วยงาน หลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยว สาขาวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว

คณะศิลปศาสตร์

ที่อยู่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ถนนราชดำเนินนอก ตำบลบ่อยาง อำเภอ

เมือง จังหวัดสงขลา 90000 โทรศัพท์ 0-7432-4246 โทรสาร 0-7432-7005

E-mail : kehda@hotmail.com

งานวิจัย

-การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในอำเภอ

มะนัง จังหวัดสตูล, วิจัยร่วม

ภาพประกอบ

